

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 4ης Μαΐου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Προσέγγιση των νομοθεσιών — Οδηγία 2014/40/ΕΕ — Άρθρα 7, 18 και 24, παράγραφοι 2 και 3 — Άρθρα 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχεία α', γ' και ζ', 13 και 14 — Κατασκευή, παρουσίαση και πώληση προϊόντων καπνού — Κύρος — Νομική βάση — Άρθρο 114 ΣΛΕΕ — Αρχή της αναλογικότητας — Αρχή της επικουρικότητας — Θεμελιώδη δικαιώματα της Ένωσης — Ελευθερία έκφρασης — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Άρθρο 11»

Στην υπόθεση C-547/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Ηνωμένο Βασίλειο), με απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Δεκεμβρίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

The Queen, κατόπιν αιτήσεως των:

Philip Morris Brands SARL,

Philip Morris Ltd,

British American Tobacco UK Ltd,

κατά

Secretary of State for Health,

παρισταμένων των:

Imperial Tobacco Ltd,

JT International SA,

Gallaher Ltd,

Tann UK Ltd,

Tannpapier GmbH,

V. Mane Fils,

Deutsche Benkert GmbH & Co. KG,

* * Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Benkert UK Ltd,

Joh. Wilh. von Eicken GmbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο του πρώτου τμήματος, προεδρεύουσα του δεύτερου τμήματος, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev (εισηγητή), Κ. Λυκούργου και J.-C. Bonichot, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: I. Illésy, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Οκτωβρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- οι Philip Morris Brands SARL και Philip Morris Ltd, εκπροσωπούμενες από τις Μ. Δημητρίου και Κ. Nairn, QC, και τους D. Piccinin και J. Egerton-Peters, barristers,
- η British American Tobacco UK Ltd, εκπροσωπούμενη από τους Ν. Fleming, QC, S. Ford και D. Scannell, barristers, καθώς και από τον L. Van Den Hende, advocaat, εντεταλμένους από τον A. Lidbetter, solicitor,
- η Imperial Tobacco Ltd, εκπροσωπούμενη από την D. Rose, QC, τους Β. Kennelly και J. Pobjoy, barristers, εντεταλμένους από τους E. Sparrow και J. Gale, solicitors,
- οι JT International SA και Gallaher Ltd, εκπροσωπούμενες από την J. MacLeod και τους D. Anderson και J. Flynn, QC, καθώς και από τη V. Wakefield, barrister, εντεταλμένους από την A. Morfey και τους T. Snelling και T. Baildam, solicitors,
- οι Tann UK και Tannpapier GmbH, εκπροσωπούμενες από τον T. Johnston, barrister, εντεταλμένο από την S. Singleton, solicitor,
- η V. Mane Fils, εκπροσωπούμενη από τον M. Chamberlain, QC, και την Z. Al-Rikabi, barrister, εντεταλμένους από τους P. Wareham και J. Robinson, solicitors,
- οι Deutsche Benkert GmbH & Co. KG και Benkert UK Ltd, εκπροσωπούμενες από τους A. Henshaw και D. Jowell, QC, εντεταλμένους από τους M. Evans και F. Liberatore, solicitors,
- η Joh. Wilh. von Eicken GmbH, εκπροσωπούμενη από την A. Howard, barrister, εντεταλμένη από την A.-M. Irwin και τον A. Rook, solicitors,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τις V. Kaye και C. Brodie, επικουρούμενες από τους M. Hoskins και I. Rogers, QC, καθώς και την S. Abram και τον E. Metcalfe, barristers,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από την J. Quaney και τον A. Joyce, επικουρούμενους από την E. Barrington και τον J. Cooke, SC, καθώς και από τον E. Carolan, BL,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και R. Coesme,

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. G. Marrone, avvocato dello Stato,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Z. Fehér, G. Κοός και M. Bóra,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και A. Seíça Neves,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους L. Visaggio, A. Tamás και M. Sammut,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους J. Herrmann και O. Segnana, καθώς και από την M. Simm,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Van Hoof και J. Tomkin, καθώς και από την C. Cattabriga,
- το Βασίλειο της Νορβηγίας, εκπροσωπούμενο από τους K. Moen και K. Kloster,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία και το κύρος διαφόρων διατάξεων της οδηγίας 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων και την κατάργηση της οδηγίας 2001/37/ΕΚ (ΕΕ L 127, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, των Philip Morris Brands SARL και Philip Morris Ltd (στο εξής: PMI) καθώς και της British American Tobacco UK Ltd (στο εξής: BAT) και, αφετέρου, του Secretary of State for Health (Υπουργού υγείας), σχετικά με τη νομιμότητα της «πρόθεσης και/ή υποχρέωσης» της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει την οδηγία 2014/40.

Το νομικό πλαίσιο

Η σύμβαση-πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού

- 3 Κατά το προοίμιο της σύμβασης-πλαισίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού (στο εξής: ΣΠΕΚ), που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 21 Μαΐου 2003, και στην οποία συμβαλλόμενα μέρη είναι τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τα κράτη μέλη της, τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν ότι, αφενός, «η επιστήμη έχει αποδείξει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η κατανάλωση καπνού και η έκθεση σε καπνό προκαλούν θάνατο, ασθένειες και [ανικανότητα]», και, αφετέρου, «ότι τα σιγαρέτα και ορισμένα άλλα προϊόντα τα οποία περιέχουν καπνό είναι ειδικά επεξεργασμένα ώστε να δημιουργούν και να διατηρούν εξάρτηση, και ότι ο καπνός που παράγουν και πολλές από τις ενώσεις που περιέχουν είναι φαρμακολογικά ενεργές, τοξικές, μεταλλαξιογόνες και καρκινογόνες ουσίες, και ότι η εξάρτηση από τον καπνό έχει καταταχθεί χωριστά ως διαταραχή στις σημαντικότερες διεθνείς ταξινομήσεις νόσων».

- 4 Το άρθρο 7 της ΣΠΕΚ, τιτλοφορούμενο «Μη τιμολογιακά μέτρα για τη μείωση της ζήτησης καπνού», προβλέπει τα ακόλουθα:

«[...] Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος θα υιοθετήσει και θα εφαρμόσει αποτελεσματικά νομοθετικά, εκτελεστικά, διοικητικά ή άλλα μέτρα τα οποία είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του σύμφωνα με τα άρθρα 8-13 και θα συνεργάζεται, ανάλογα με τις ανάγκες, με τα άλλα Συμβαλλόμενα Μέρη, άμεσα ή μέσω των αρμόδιων διεθνών οργάνων, με σκοπό την εφαρμογή τους. Η Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Μερών θα προτείνει τις κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων αυτών.»

- 5 Το άρθρο 9 της ΣΠΕΚ, τιτλοφορούμενο «Ρυθμιστικός έλεγχος του περιεχομένου των προϊόντων καπνού», ορίζει τα κατωτέρω:

«Η Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Μερών, σε συνεννόηση με τα αρμόδια διεθνή όργανα, θα προτείνει κατευθυντήριες γραμμές για τη δοκιμή και τη μέτρηση του περιεχομένου και των εκπομπών των προϊόντων καπνού και για το ρυθμιστικό έλεγχο των εν λόγω περιεχομένων και εκπομπών. Εφόσον το εγκρίνουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές, κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος θα υιοθετήσει και θα εφαρμόσει νομοθετικά, εκτελεστικά και διοικητικά ή άλλα μέτρα για αυτές τις δοκιμές και μετρήσεις και το σχετικό ρυθμιστικό έλεγχο.»

- 6 Το άρθρο 11 της ΣΠΕΚ, τιτλοφορούμενο «Συσκευασία και σήμανση των προϊόντων καπνού», έχει ως εξής:

«1. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος θα υιοθετήσει και θα εφαρμόσει, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του, εντός τριών ετών από την έναρξη ισχύος της [ΣΠΕΚ] για το Μέρος αυτό, αποτελεσματικά μέτρα που θα εξασφαλίζουν ότι:

α) η συσκευασία και η σήμανση των προϊόντων καπνού δεν θα προωθεί το προϊόν καπνού με ψευδή, παραπλανητικά, απατηλά μέσα ή μέσα που πιθανόν να δημιουργήσουν εσφαλμένες εντυπώσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά του, τις επιδράσεις στην υγεία, τους κινδύνους ή τις εκπομπές, συμπεριλαμβανομένου οποιουδήποτε όρου, περιγραφής, εμπορικού σήματος, σχήματος ή άλλης ένδειξης που δημιουργεί άμεσα ή έμμεσα την εσφαλμένη εντύπωση ότι ένα συγκεκριμένο προϊόν καπνού είναι λιγότερο επιβλαβές από άλλα προϊόντα, καπνού, όπως π.χ. οι όροι “low tar”, “light”, “ultra-light” ή “mild”, και

β) κάθε πακέτο και κουτί προϊόντων καπνού και κάθε εξωτερική συσκευασία και σήμανση των προϊόντων αυτών θα φέρουν προειδοποιήσεις για την υγεία οι οποίες θα περιγράφουν τις επιβλαβείς επιδράσεις της χρήσης καπνού, και θα μπορούν να περιλαμβάνουν και άλλα κατάλληλα μηνύματα. Τα εν λόγω μηνύματα και προειδοποιήσεις

[...]

iii) θα είναι ευμεγέθη, ευκρινή, ορατά και ευανάγνωστα,

iv) θα καλύπτουν το 50 % ή και περισσότερο των κύριων επιφανειών επίδειξης [προβολής], αλλά οπωσδήποτε τουλάχιστον 30 % των επιφανειών αυτών,

v) μπορεί να έχουν τη μορφή εικόνων ή εικονογραμμάτων ή να περιλαμβάνουν εικόνες ή εικονογράμματα.»

- 7 Κατά το τμήμα 1.1 των επιμέρους κατευθυντηρίων γραμμών για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της σύμβασης-πλαίσιου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού (στο εξής: επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της ΣΠΕΚ), «τα Συμβαλλόμενα Μέρη [...] ενθαρρύνονται να εφαρμόζουν μέτρα που υπερακοντίζουν τα προτεινόμενα με τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές».

- 8 Το τμήμα 3.1.2 των εν λόγω επιμέρους κατευθυντηρίων γραμμών, τιτλοφορούμενο «Συστατικά (ρύθμιση)», περιγράφει τα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να λάβουν τα συμβαλλόμενα μέρη προκειμένου να ρυθμίσουν τα συστατικά, επισημαίνοντας τα ακόλουθα:

«3.1.2.1 Γενικές παρατηρήσεις Η ρύθμιση των συστατικών με σκοπό τη μείωση της ελκυστικότητας των προϊόντων καπνού μπορεί να συμβάλει ώστε να μειωθεί η διάδοση του καπνίσματος και η εξάρτηση από αυτό τόσο στους νέους όσο και στους συνήθεις καταναλωτές [...]

3.1.2.2 Προϊόντα καπνού

ι) Χρησιμοποιούμενα συστατικά για τη βελτίωση της γεύσης Η πικρή γεύση του καπνού και το γεγονός ότι προκαλεί ενόχληση συνιστούν ιδιαίτερα αποτρεπτικούς παράγοντες για να δοκιμάσει κάποιος το κάπνισμα και να αρχίσει να καταναλώνει προϊόντα καπνού. Από έγγραφα της καπνοβιομηχανίας προκύπτει ότι έχουν καταβληθεί μεγάλες προσπάθειες ώστε να μετριαστούν αυτά τα δυσάρεστα αποτελέσματα. Η πικρή γεύση του καπνού μπορεί να μετριαστεί ποικιλοτρόπως, για παράδειγμα προσθέτοντας διάφορα συστατικά, αφαιρώντας τις ουσίες που είναι γνωστό ότι προκαλούν ενόχληση, αντισταθμίζοντας την ενόχληση αυτή με άλλες ευχάριστες αισθητικές επιδράσεις ή αλλοιώνοντας τις χημικές ιδιότητες των εκπομπών των προϊόντων καπνού μέσω προσθήκης ή αφαίρεσης συγκεκριμένων ουσιών. [...] Καλύπτοντας την πικρή γεύση του καπνού με αρωματικές ουσίες, ενθαρρύνεται και διατηρείται η εξάρτηση από το κάπνισμα. Οι χρησιμοποιούμενες αρωματικές ουσίες είναι για παράδειγμα η βενζαλδεΐδη, η μαλτόλη, η μινθόλη και η βανιλίνη. Για τη βελτίωση της γεύσης των προϊόντων καπνού μπορούν να χρησιμοποιηθούν επίσης μπαχαρικά και φυτικά εκχυλίσματα όπως κανέλα, πιπερόριζα και μέντα. Σύσταση Τα Μέρη θα πρέπει να ρυθμίζουν, μειώνοντας ή απαγορεύοντάς την, τη χρήση συστατικών δυνάμενων να βελτιώσουν τη γεύση των προϊόντων καπνού. [...]»

- 9 Το σημείο 7 των κατευθυντηρίων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 11 (Συσκευασία και σήμανση των προϊόντων καπνού) της σύμβασης-πλασιού του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 11 της ΣΠΕΚ) έχει ως εξής:

«Οι προειδοποιήσεις για την υγεία και τα εύληπτα μηνύματα συνιστούν ορισμένα από τα αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να ευαισθητοποιηθεί το κοινό ως προς τους κινδύνους που εγκυμονεί ο καπνός για την υγεία και να μειώσει την κατανάλωσή του. Τα γεγονότα δείχνουν ότι όσο πιο ορατές είναι οι προειδοποιήσεις για την υγεία και τα μηνύματα, τόσο αυξάνεται η αποτελεσματικότητά τους. Σε σχέση με τις μικρού μεγέθους προειδοποιήσεις που περιέχουν μόνον κείμενο, οι ευμεγέθεις εικονογραφικές προειδοποιήσεις έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνουν αντιληπτές, να ενημερώσουν πληρέστερα ως προς τους κινδύνους για την υγεία, να προκαλέσουν εντονότερη συναισθηματική αντίδραση και να παρακινήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τους καταναλωτές προϊόντων καπνού να μειώσουν ή να σταματήσουν την κατανάλωση αυτή. Αφετέρου, οι ευμεγέθεις εικονογραφικές προειδοποιήσεις μεγαλύτερου μεγέθους έχουν περισσότερες πιθανότητες να διατηρήσουν τη διαχρονική αποτελεσματικότητά τους και είναι ιδιαίτερες πρόσφορες να ευαισθητοποιήσουν τα πρόσωπα με χαμηλό επίπεδο βασικών γνώσεων, τα παιδιά και τους νέους ως προς τις επιπτώσεις του καπνού στην υγεία. Μεταξύ των λοιπών στοιχείων που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα περιλαμβάνονται το γεγονός ότι οι προειδοποιήσεις για την υγεία και τα μηνύματα τοποθετούνται στις κύριες επιφάνειες προβολής και στο πάνω μέρος των επιφανειών αυτών, η έγχρωμη απεικόνιση αντί της ασπρόμαυρης, η υποχρέωση ταυτόχρονης χρήσης περισσότερων προειδοποιήσεων και μηνυμάτων για την υγεία καθώς και η περιοδική αναθεώρηση των τελευταίων.»

- 10 Το σημείο 12 των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών, με τίτλο «Διαστάσεις», ορίζει τα εξής:

«Το άρθρο 11.1[, στοιχείο β', σημείο iv,] της [ΣΠΕΚ] προβλέπει ότι οι προειδοποιήσεις για την υγεία και τα μηνύματα που περιλαμβάνονται στις διάφορες μορφές συσκευασίας και σήμανσης των προϊόντων καπνού πρέπει να καλύπτουν το 50 % ή και περισσότερο των κύριων επιφανειών επίδειξης [προβολής], αλλά οπωσδήποτε τουλάχιστον 30 % των επιφανειών αυτών. Δεδομένου ότι είναι γνωστό ότι η αποτελεσματικότητα των προειδοποιήσεων για την υγεία και των λοιπών μηνυμάτων αυξάνεται με το μέγεθός τους, τα Συμβαλλόμενα Μέρη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο χρήσης προειδοποιήσεων για την υγεία και μηνυμάτων που να καλύπτουν περισσότερο από το 50 % των κύριων επιφανειών προβολής, επιδίωξή τους δε θα πρέπει να είναι οι εν λόγω προειδοποιήσεις και μηνύματα να καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο δυνατό τμήμα των επιφανειών αυτών. Το κείμενο των προειδοποιήσεων για την υγεία και των μηνυμάτων πρέπει να είναι τυπωμένο με έντονους χαρακτήρες, σε ικανό μέγεθος ώστε να είναι ευανάγνωστο και με ιδιαίτερη γραμματοσειρά και χρώμα (ή χρώματα) που να εξασφαλίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ότι οι εν λόγω προειδοποιήσεις και τα μηνύματα είναι ορατά και ευανάγνωστα.»

Η οδηγία 2014/40

- 11 Η οδηγία 2014/40 περιέχει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες αιτιολογικές σκέψεις:

«(7) Η νομοθετική δράση σε επίπεδο Ένωσης είναι [...] αναγκαία για την εφαρμογή της ΣΠΕΚ [...], από τις διατάξεις της οποίας δεσμεύονται η Ένωση και τα κράτη μέλη της. Ιδιαίτερη σημασία έχουν ιδίως οι διατάξεις της ΣΠΕΚ για τη ρύθμιση του περιεχομένου των προϊόντων καπνού, τη ρύθμιση της γνωστοποίησης πληροφοριών για τα προϊόντα καπνού, τη συσκευασία και επισήμανση των προϊόντων καπνού, τη διαφήμιση και το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού. Κατά τις διάφορες διασκέψεις, τα συμβαλλόμενα μέρη της ΣΠΕΚ, συμπεριλαμβανομένων της Ένωσης και των κρατών μελών της, υιοθέτησαν με συναίνεση ένα σύνολο κατευθυντηρίων γραμμών για την εφαρμογή της ΣΠΕΚ.

[...]

(15) Η έλλειψη εναρμονισμένης προσέγγισης όσον αφορά τη ρύθμιση των συστατικών των προϊόντων καπνού επηρεάζει την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων στην Ένωση. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομοθεσία ή έχουν συνάψει δεσμευτικές συμφωνίες με τη βιομηχανία που επιτρέπουν ή απαγορεύουν ορισμένα συστατικά. Ως εκ τούτου, ορισμένα συστατικά ρυθμίζονται σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά όχι σε άλλα. Τα κράτη μέλη ακολουθούν επίσης διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά τα πρόσθετα στα φίλτρα των τσιγάρων, καθώς και τα πρόσθετα που δίνουν χρώμα στον εκλούμενο καπνό του τσιγάρου. Χωρίς εναρμόνιση, τα εμπόδια στην ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αναμένεται να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια, λαμβανομένης υπόψη της εφαρμογής της ΣΠΕΚ και των σχετικών κατευθυντηρίων γραμμών της ΣΠΕΚ ανά την Ένωση και εν όψει της εμπειρίας που θα αποκτηθεί σε άλλες περιοχές εκτός της Ένωσης. Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΣΠΕΚ σχετικά με τη ρύθμιση του περιεχομένου των προϊόντων καπνού και τη ρύθμιση της γνωστοποίησης πληροφοριών για τα προϊόντα καπνού επιβάλλουν ιδίως την κατάργηση των συστατικών που αυξάνουν τη γευστικότητα, που δημιουργούν την εντύπωση ότι τα προϊόντα καπνού έχουν οφέλη για την υγεία, που συνδέονται με ενέργεια και ζωτικότητα ή που έχουν χρωστικές ιδιότητες.

(16) Η πιθανότητα ύπαρξης ρυθμίσεων που αποκλίνουν ενισχύεται περαιτέρω από ανησυχίες σχετικά με τα προϊόντα καπνού που έχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση διαφορετικό από το άρωμα ή τη γεύση του καπνού, πράγμα που θα μπορούσε να διευκολύνει την έναρξη της κατανάλωσης καπνού ή να επηρεάσει τις συνήθειες των καταναλωτών. Τα μέτρα που προβλέπουν αδικαιολόγητες διαφορές αντιμετώπισης μεταξύ διαφορετικών τύπων αρωματισμένων τσιγάρων

θα πρέπει να αποφεύγονται. Ωστόσο, τα προϊόντα που έχουν χαρακτηριστικά αρώματα/γεύσεις με υψηλότερες πωλήσεις θα πρέπει να καταργηθούν σταδιακά εντός εκτεταμένου χρονικού διαστήματος, ώστε να δοθεί στους καταναλωτές επαρκής χρόνος μετάβασης σε άλλα προϊόντα.

- (17) Η απαγόρευση των προϊόντων καπνού που έχουν χαρακτηριστικά αρώματα/γεύσεις δεν αποκλείει τη χρήση μεμονωμένων προσθέτων, αλλά υποχρεώνει τους κατασκευαστές να μειώσουν το πρόσθετο ή τον συνδυασμό των προσθέτων σε τέτοιο βαθμό που τα πρόσθετα δεν έχουν ως αποτέλεσμα το χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση [...]

[...]

- (22) Εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των εθνικών διατάξεων που διέπουν την επισήμανση των προϊόντων καπνού, ιδίως όσον αφορά τη χρήση των συνδυασμένων προειδοποιήσεων για την υγεία που συνίστανται σε εικόνα και κείμενο, τις πληροφορίες για τις υπηρεσίες απεξάρτησης από το κάπνισμα και τα διαφημιστικά στοιχεία μέσα και πάνω σε μονάδες συσκευασίας.

- (23) Οι διαφορές αυτές ενδέχεται να δημιουργήσουν φραγμούς στο εμπόριο και να εμποδίσουν την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά τα προϊόντα καπνού και θα πρέπει, κατά συνέπεια, να εξαλειφθούν. Επίσης, οι καταναλωτές σε ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να είναι καλύτερα ενημερωμένοι σχετικά με τους κινδύνους που ενέχουν για την υγεία τα προϊόντα καπνού απ' ό,τι οι καταναλωτές σε άλλα κράτη μέλη. Χωρίς περαιτέρω δράση σε επίπεδο Ένωσης, οι υφιστάμενες ανισότητες είναι πιθανόν να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια.

- (24) Είναι επίσης αναγκαία η προσαρμογή των διατάξεων που αφορούν την επισήμανση, ώστε να ευθυγραμμιστούν οι κανόνες που εφαρμόζονται σε επίπεδο Ένωσης με τις διεθνείς εξελίξεις. Για παράδειγμα, οι κατευθυντήριες γραμμές της ΣΠΕΚ για τη συσκευασία και επισήμανση των προϊόντων καπνού προβλέπουν την τοποθέτηση μεγάλων εικονογραφικών προειδοποιήσεων και στις δύο κύριες επιφάνειες προβολής στοιχείων, την υποχρεωτική αναγραφή πληροφοριών για την απεξάρτηση από το κάπνισμα και την εφαρμογή αυστηρών κανόνων για τις παραπλανητικές πληροφορίες [...]

- (25) Οι διατάξεις που αφορούν την επισήμανση θα πρέπει επίσης να προσαρμοστούν στα νέα επιστημονικά δεδομένα. Για παράδειγμα, η αναγραφή των επιπέδων εκπομπών πίσσας, νικοτίνης και μονοξειδίου του άνθρακα στις μονάδες συσκευασίας τσιγάρων έχει αποδειχθεί παραπλανητική, επειδή οδηγεί τους καταναλωτές να πιστεύουν ότι ορισμένα τσιγάρα είναι λιγότερο επιβλαβή από άλλα. Τα σχετικά στοιχεία δείχνουν επίσης ότι οι μεγάλες συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία που περιλαμβάνουν και λεκτική προειδοποίηση και σχετική έγχρωμη φωτογραφία είναι περισσότερο αποτελεσματικές από τις προειδοποιήσεις που περιλαμβάνουν μόνο κείμενο. Συνεπώς, οι συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία θα πρέπει να καταστούν υποχρεωτικές σε όλη την Ένωση και να καλύπτουν σημαντικά και ορατά μέρη της επιφάνειας των μονάδων συσκευασίας. Θα πρέπει να καθοριστούν ελάχιστες διαστάσεις για όλες τις προειδοποιήσεις για την υγεία, για να εξασφαλιστεί η προβολή και η αποτελεσματικότητά τους.

[...]

- (27) Τα προϊόντα καπνού ή η συσκευασία τους ενδέχεται να παραπλανούν τους καταναλωτές, ιδίως τους νέους, όταν υποδηλώνουν ότι τα προϊόντα αυτά είναι λιγότερο επιβλαβή. Για παράδειγμα, αυτό συμβαίνει όταν χρησιμοποιούνται ορισμένες λέξεις ή χαρακτηριστικά, όπως οι λέξεις “χαμηλής περιεκτικότητας σε πίσσα”, “ελαφρά”, “εξαιρετικά ελαφρά”, “ήπια”, “φυσικό προϊόν”, “βιολογικό προϊόν”, “χωρίς πρόσθετα”, “χωρίς αρώματα” ή “λεπτά” ή ορισμένες ονομασίες, εικόνες και εικονογραφικές ή άλλες ενδείξεις. Άλλα παραπλανητικά στοιχεία μπορεί να περιλαμβάνουν, χωρίς να περιορίζονται αποκλειστικά σε αυτά, ενθέματα ή άλλα πρόσθετα

υλικά, όπως αυτοκόλλητες ετικέτες, αυτοκόλλητα, επικολλημένα διαφημιστικά δείγματα, αποκολλούμενα διαφημιστικά και περιβλήματα, ή να αφορούν το σχήμα του ίδιου του προϊόντος καπνού. Ορισμένες συσκευασίες και προϊόντα καπνού μπορούν επίσης να παραπλανήσουν τους καταναλωτές όταν υποδηλώνουν οφέλη σχετικά με την απώλεια βάρους, τη γοητεία, την κοινωνική καταξίωση, την κοινωνική ζωή ή χαρακτηριστικά όπως η θηλυκότητα, η αρρενωπότητα ή η κομψότητα. Ομοίως, το μέγεθος και η εμφάνιση των μεμονωμένων τσιγάρων θα μπορούσε να παραπλανήσει τους καταναλωτές, δημιουργώντας την εντύπωση ότι είναι λιγότερο βλαβερά [...]

- (28) Για να εξασφαλιστεί η ακεραιότητα και η προβολή των προειδοποιήσεων για την υγεία και η μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητάς τους, θα πρέπει να θεσπιστούν διατάξεις για τις διαστάσεις των προειδοποιήσεων για την υγεία, καθώς και για ορισμένες πτυχές της εμφάνισης των μονάδων συσκευασίας των προϊόντων καπνού, συμπεριλαμβανομένων του σχήματος και του μηχανισμού ανοίγματός της [...]. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες για τον ελάχιστο αριθμό τσιγάρων ανά μονάδα συσκευασίας. Οι εν λόγω κανόνες θα πρέπει να ευθυγραμμιστούν για να εξασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των σχετικών προϊόντων.

[...]

- (33) Οι διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού θα μπορούσαν να διευκολύνουν την πρόσβαση σε προϊόντα καπνού που δεν συμμορφώνονται προς την παρούσα οδηγία. Υπάρχει επίσης αυξημένος κίνδυνος πρόσβασης των νέων στα προϊόντα καπνού. Ως εκ τούτου, υπάρχει κίνδυνος υπονόμευσης της νομοθεσίας ελέγχου του καπνού. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να απαγορεύουν τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις. Όταν δεν απαγορεύονται οι διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις, απαιτούνται κοινοί κανόνες για την καταχώριση των καταστημάτων λιανικής πώλησης που πραγματοποιούν αυτές τις πωλήσεις, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της παρούσας οδηγίας [...]

[...]

- (48) Επιπλέον, η παρούσα οδηγία δεν εναρμονίζει τους κανόνες για τους χώρους στους οποίους απαγορεύεται το κάπνισμα [...]. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα και προτρέπονται να ρυθμίζουν τα θέματα αυτά στην εθνική τους δικαιοδοσία.

[...]

- (53) Για τα προϊόντα καπνού και τα συναφή προϊόντα που συμμορφώνονται με την παρούσα οδηγία θα πρέπει να ισχύει η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Ωστόσο, λόγω του διαφορετικού βαθμού εναρμόνισης που επιτυγχάνει η παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη θα πρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να διατηρήσουν την εξουσία να επιβάλλουν περαιτέρω απαιτήσεις σε ορισμένες περιπτώσεις για να προστατεύσουν τη δημόσια υγεία. Αυτό ισχύει όσον αφορά την παρουσίαση και τη συσκευασία προϊόντων καπνού, συμπεριλαμβανομένων των χρωμάτων, εκτός των προειδοποιήσεων σχετικά με την υγεία, για τα οποία η παρούσα οδηγία παρέχει ένα πρώτο βασικό σύνολο κοινών κανόνων. Συνεπώς, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να θεσπίσουν διατάξεις που προβλέπουν την περαιτέρω τυποποίηση της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω διατάξεις συμβιβάζονται με τη [Συνθήκη ΛΕΕ] και με τις υποχρεώσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του [Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)] και δεν επηρεάζουν την πλήρη εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

- (54) Επιπλέον, προκειμένου να ληφθούν υπόψη πιθανές μελλοντικές εξελίξεις της αγοράς, τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να απαγορεύουν μια ορισμένη κατηγορία προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων, για λόγους που αφορούν τις ιδιαίτερες συνθήκες στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και εφόσον οι διατάξεις δικαιολογούνται από την ανάγκη

προστασίας της δημόσιας υγείας, συνεκτιμώντας το υψηλό επίπεδο προστασίας που έχει επιτευχθεί μέσω της παρούσας οδηγίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να κοινοποιούν αυτές τις αυστηρότερες εθνικές διατάξεις στην Επιτροπή.

- (55) Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να παραμείνει ελεύθερο να διατηρεί ή να θεσπίζει εθνική νομοθεσία που να ισχύει για όλα τα προϊόντα που διατίθενται στην εθνική αγορά του όσον αφορά τις πτυχές που δεν ρυθμίζονται από την παρούσα οδηγία, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω νομοθεσία συνάδει με τη [Συνθήκη ΛΕΕ] και δεν θέτει σε κίνδυνο την πλήρη εφαρμογή της παρούσας οδηγίας [...]

[...]

- (60) Δεδομένου ότι οι στόχοι της παρούσας οδηγίας, δηλαδή η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση καπνού και συναφών προϊόντων, δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας και των αποτελεσμάτων τους, να επιτευχθούν καλύτερα σε επίπεδο Ένωσης, η Ένωση μπορεί να λάβει μέτρα, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας του άρθρου 5 [της Συνθήκης ΕΕ]. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας όπως διατυπώνεται στο εν λόγω άρθρο, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων αυτών.»

- 12 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2014/40, που επιγράφεται «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν:

- α) τα συστατικά και τις εκπομπές των προϊόντων καπνού και τις συναφείς υποχρεώσεις κοινοποιήσεων, συμπεριλαμβανομένων των μέγιστων επιπέδων εκπομπών σε πίσσα, νικοτίνη και μονοξείδιο του άνθρακα,
- β) ορισμένες πτυχές της επισήμανσης και της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, συμπεριλαμβανομένων των προειδοποιήσεων για την υγεία που πρέπει να αναγράφονται στις μονάδες συσκευασίας των προϊόντων καπνού και σε κάθε εξωτερική συσκευασία, καθώς και των χαρακτηριστικών ιχνηλασιμότητας και ασφάλειας που εφαρμόζονται σε προϊόντα καπνού για να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωσή τους με την παρούσα οδηγία,
- γ) την απαγόρευση διάθεσης στην αγορά του καπνού που λαμβάνεται από το στόμα,
- δ) τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού,
- ε) την υποχρέωση υποβολής κοινοποίησης των νέων προϊόντων καπνού,
- στ) τη διάθεση στην αγορά και την επισήμανση ορισμένων προϊόντων συναφών με τα προϊόντα καπνού, συγκεκριμένα των ηλεκτρονικών τσιγάρων και των περιεκτών επαναπλήρωσης και των φυτικών προϊόντων για κάπνισμα,

προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους, και να τηρηθούν οι υποχρεώσεις της Ένωσης κατά τη [ΣΠΕΚ].»

- 13 Σύμφωνα με τα σημεία 24 και 25 του άρθρου 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο έχει τον τίτλο «Ορισμοί», ως «αρωματικό» ορίζεται το «πρόσθετο που προσδίδει μυρωδιά και/ή γεύση», ενώ ως «χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση» νοείται μια «σαφώς αντιληπτή μυρωδιά ή γεύση, διαφορετική από το άρωμα και τη γεύση του καπνού, που προκύπτει από πρόσθετο ή από συνδυασμό προσθέτων, που

περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται σε αυτά, τα φρούτα, τα μπαχαρικά, τα αρωματικά φυτά, την αλκοόλη, την καραμέλα, τη μινθόλη ή τη βανίλια, και η οποία είναι αισθητή πριν ή κατά την κατανάλωση του προϊόντος καπνού».

- 14 Το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Ρύθμιση των συστατικών», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη απαγορεύουν τη διάθεση στην αγορά των προϊόντων καπνού που έχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση.

[...]

7. Τα κράτη μέλη απαγορεύουν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού που περιέχουν αρωματικές ουσίες σε οποιοδήποτε από τα συστατικά τους, όπως στα φίλτρα, τα τσιγαρόχαρτα, τις συσκευασίες, τις κάψουλες ή οποιαδήποτε τεχνικά χαρακτηριστικά επιτρέπουν την τροποποίηση της μυρωδιάς ή της γεύσης των σχετικών προϊόντων καπνού ή την ένταση του εκλυόμενου καπνού. Τα φίλτρα, τα τσιγαρόχαρτα και οι κάψουλες δεν περιέχουν καπνό ή νικοτίνη.

[...]

14. Σε περίπτωση προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση των οποίων οι πωλήσεις σε επίπεδο Ένωσης αντιστοιχούν στο 3 % τουλάχιστον συγκεκριμένης κατηγορίας προϊόντων, οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται από τις 20 Μαΐου 2020.»

- 15 Οι διατάξεις του κεφαλαίου II, επιγραφόμενου «Επισήμανση και συσκευασία», του τίτλου II της οδηγίας 2014/40 περιέχουν μεταξύ άλλων τους κανόνες που αφορούν τις προειδοποιήσεις για την υγεία που πρέπει να τοποθετούνται στις επισημάνσεις και στις μονάδες συσκευασίας, την παρουσίαση των προϊόντων καπνού, την εμφάνιση και το περιεχόμενο των μονάδων συσκευασίας, την ιχνηλασιμότητα των προϊόντων αυτών, καθώς και τα χαρακτηριστικά ασφαλείας που πρέπει να φέρουν.

- 16 Ειδικότερα, το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Γενικές διατάξεις», προβλέπει στην παράγραφο του 3 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι προειδοποιήσεις για την υγεία στη μονάδα συσκευασίας και σε κάθε εξωτερική συσκευασία τυπώνονται κατά τρόπον ώστε να μην μπορούν να αφαιρεθούν, είναι ανεξίτηλες και πλήρως ορατές, καθώς επίσης και ότι δεν κρύβονται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου ούτε διακόπτονται από φορολογικά επισήματα, ετικέτες αναγραφής της τιμής, χαρακτηριστικά ασφαλείας, περιτυλίγματα, καλύμματα, κουτιά ή άλλα αντικείμενα, όταν τα προϊόντα καπνού διατίθενται στην αγορά. Στις μονάδες συσκευασίας προϊόντων καπνού, πλην των τσιγάρων και του καπνού για στριφτά τσιγάρα σε σακουλάκια, οι προειδοποιήσεις για την υγεία μπορούν να επικολλούνται με αυτοκόλλητα, υπό τον όρο ότι τα αυτοκόλλητα αυτά δεν μπορούν να αφαιρεθούν. Οι προειδοποιήσεις για την υγεία παραμένουν ανέπαφες με το άνοιγμα της μονάδας συσκευασίας, εκτός από τα πακέτα με αρθρωτό καπάκι, όταν οι προειδοποιήσεις για την υγεία μπορούν να σκιστούν με το άνοιγμα του πακέτου, αλλά μόνο με τρόπο που εξασφαλίζει τη γραφιστική ακεραιότητα και την ορατότητα του κειμένου, των φωτογραφιών και των πληροφοριών για την απεξάρτηση από το κάπνισμα.»

- 17 Το άρθρο 9 της οδηγίας 2014/40, με τίτλο «Γενικές προειδοποιήσεις και ενημερωτικά μηνύματα για τα προϊόντα καπνού για κάπνισμα», έχει ως κατωτέρω:

«1. Κάθε μονάδα συσκευασίας και κάθε εξωτερική συσκευασία προϊόντων καπνού για κάπνισμα φέρει μία από τις ακόλουθες γενικές προειδοποιήσεις:

“Το κάπνισμα σκοτώνει — Κόψτε το τσιγάρο τώρα”

ή

“Το κάπνισμα σκοτώνει”.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν ποια από τις δύο γενικές προειδοποιήσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο πρέπει να χρησιμοποιηθεί.

2. Κάθε μονάδα συσκευασίας και κάθε εξωτερική συσκευασία προϊόντων καπνού για κάπνισμα φέρει το ακόλουθο ενημερωτικό μήνυμα:

“Ο καπνός του τσιγάρου περιέχει πάνω από 70 ουσίες οι οποίες είναι γνωστό ότι προκαλούν καρκίνο.”

3. Στα πακέτα των τσιγάρων και στον καπνό για στριφτά τσιγάρα σε πακέτα σχήματος ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου, η γενική προειδοποίηση εμφανίζεται στο κάτω τμήμα μιας από τις πλευρικές επιφάνειες των μονάδων συσκευασίας και το ενημερωτικό μήνυμα εμφανίζεται στο κάτω τμήμα της άλλης πλευρικής επιφάνειας. Αυτές οι προειδοποιήσεις για την υγεία έχουν πλάτος τουλάχιστον 20 mm.

Για τα σκληρά πακέτα τύπου κασετίνας στα οποία οι πλευρικές επιφάνειες χωρίζονται στα δύο όταν ανοίγει το πακέτο, η γενική προειδοποίηση και το ενημερωτικό μήνυμα εμφανίζονται ολόκληρα στα μεγαλύτερα τμήματα από τις εν λόγω επιφάνειες που χωρίζονται. Η γενική προειδοποίηση εμφανίζεται επίσης στο εσωτερικό της άνω επιφάνειας που είναι ορατή όταν το πακέτο είναι ανοικτό.

Οι πλαϊνές επιφάνειες αυτού του τύπου πακέτου έχουν ύψος τουλάχιστον 16 mm.

Στον καπνό για στριφτά τσιγάρα που πωλείται σε σακουλάκι, η γενική προειδοποίηση και το ενημερωτικό μήνυμα εμφανίζονται στις επιφάνειες που εξασφαλίζουν την πλήρη ορατότητα των εν λόγω προειδοποιήσεων για την υγεία. Στον καπνό για στριφτά τσιγάρα σε κυλινδρικά πακέτα, η γενική προειδοποίηση εμφανίζεται στην εξωτερική επιφάνεια του καπακιού και το ενημερωτικό μήνυμα στην εσωτερική επιφάνεια του καπακιού.

Τόσο η γενική προειδοποίηση όσο και το ενημερωτικό μήνυμα καλύπτουν το 50 % των επιφανειών στις οποίες τυπώνονται.

[...]»

18 Το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία για προϊόντα καπνού για κάπνισμα», έχει ως εξής:

«1. Κάθε μονάδα συσκευασίας και κάθε εξωτερική συσκευασία προϊόντων καπνού για κάπνισμα φέρει συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία. Οι συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία:

α) περιέχουν τις λεκτικές προειδοποιήσεις που παρατίθενται στο παράρτημα I και αντίστοιχη έγχρωμη φωτογραφία που καθορίζεται στη βιβλιοθήκη εικόνων του παραρτήματος II,

[...]

γ) καλύπτουν το 65 % τόσο της εξωτερικής εμπρόσθιας και οπίσθιας πλευράς της μονάδας συσκευασίας, όσο και κάθε εξωτερικής συσκευασίας. Τα κυλινδρικά πακέτα φέρουν δύο συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία, σε ίση απόσταση η μία από την άλλη, που καθεμιά καλύπτει το 65 % του αντίστοιχου μισού της καμπύλης επιφάνειας,

[...]

- ζ) σε περίπτωση μονάδας συσκευασίας τσιγάρων, έχουν τις ακόλουθες διαστάσεις:
- i) ύψος: τουλάχιστον 44 mm,
  - ii) πλάτος: τουλάχιστον 52 mm.

[...]»

- 19 Το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα διανομής», προβλέπει τα εξής:

«1. Η επισήμανση των μονάδων συσκευασίας και κάθε εξωτερικής συσκευασίας, καθώς και το ίδιο το προϊόν καπνού, δεν περιλαμβάνουν κανένα στοιχείο ή χαρακτηριστικό το οποίο:

- α) προωθεί το προϊόν καπνού ή ενθαρρύνει την κατανάλωσή του δημιουργώντας εσφαλμένη εντύπωση όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του, τις επιδράσεις του στην υγεία, τους κινδύνους ή τις εκπομπές του· οι επισημάνσεις δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα σε νικοτίνη, πίσσα ή μονοξείδιο του άνθρακα του προϊόντος καπνού,
- β) υποδηλώνει ότι ένα συγκεκριμένο προϊόν καπνού είναι λιγότερο επιβλαβές από άλλα ή αποσκοπεί στη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων επιβλαβών συστατικών του καπνού ή έχει αναζωογονητικές ιδιότητες, ιδιότητες που παρέχουν ενέργεια ή θεραπευτικές, ανανεωτικές, φυσικές ή βιολογικές ιδιότητες ή προσφέρει άλλα οφέλη για την υγεία ή την κοινωνική συμπεριφορά,
- γ) αναφέρεται σε γεύση, μυρωδιά, αρωματικές ύλες ή άλλα πρόσθετα ή επισημαίνει την απουσία τους,
- δ) μοιάζει με προϊόν διατροφής ή με καλλυντικό,
- ε) υποδηλώνει ότι ένα συγκεκριμένο προϊόν καπνού έχει βελτιωμένη βιοαποδομησιμότητα ή άλλα περιβαλλοντικά οφέλη.

2. Οι μονάδες συσκευασίας και κάθε εξωτερική συσκευασία δεν υποδηλώνουν οικονομικά οφέλη φέροντας τυπωμένα κουπόνια, προσφέροντας έκπτωση ή δωρεάν διανομή ή περιλαμβάνοντας προσφορές τύπου “δύο στην τιμή του ενός” ή παρόμοιες προσφορές.

3. Τα κατά τις παραγράφους 1 και 2 απαγορευμένα στοιχεία και χαρακτηριστικά μπορεί να περιλαμβάνουν κείμενα, σύμβολα, ονόματα, εμπορικά σήματα, απεικονίσεις ή άλλα σήματα, χωρίς να εξαντλούνται σε αυτά.»

- 20 Το άρθρο 14 της ίδιας οδηγίας, που τιτλοφορείται «Εμφάνιση και περιεχόμενο των μονάδων συσκευασίας», έχει ως ακολούθως:

«1. Οι μονάδες συσκευασίας τσιγάρων έχουν σχήμα ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου. Οι μονάδες συσκευασίας καπνού για στριφτά τσιγάρα έχουν σχήμα ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου ή κυλινδρικό σχήμα ή σχήμα σακούλας. Οι μονάδες συσκευασίας τσιγάρων περιέχουν τουλάχιστον 20 τσιγάρα. Οι μονάδες συσκευασίας καπνού για στριφτά τσιγάρα περιέχουν καπνό βάρους τουλάχιστον 30 g.

2. Οι μονάδες συσκευασίας τσιγάρων μπορούν να αποτελούνται από χαρτόνι ή από μαλακό υλικό και δεν φέρουν άνοιγμα που μπορεί να ξανακλείνεται ή να ξανασφραγίζεται μετά το πρώτο άνοιγμα, εκτός από τα πακέτα με αρθρωτό καπάκι και τα πακέτα τύπου κασετίνας. Στα πακέτα με αρθρωτό καπάκι και στα πακέτα τύπου κασετίνας, το καπάκι ενώνεται μόνο με το πίσω μέρος της μονάδας συσκευασίας.»

- 21 Το άρθρο 18 της οδηγίας 2014/40, που επιγράφεται «Διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού», ορίζει τα κατωτέρω:

«1. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύουν τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού στους καταναλωτές. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται για την πρόληψη των πωλήσεων αυτών. Τα καταστήματα λιανικής πώλησης που πραγματοποιούν διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού δεν μπορούν να προμηθεύουν τους καταναλωτές με αυτά τα προϊόντα στα κράτη μέλη όπου έχουν απαγορευθεί οι εν λόγω πωλήσεις. Τα κράτη μέλη που δεν απαγορεύουν τις πωλήσεις αυτές απαιτούν από τα καταστήματα λιανικής πώλησης που προτίθενται να πραγματοποιήσουν διασυνοριακές πωλήσεις εξ αποστάσεως σε καταναλωτές που βρίσκονται στην Ένωση να εγγραφούν στα μητρώα των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένο το κατάστημα λιανικής πώλησης και του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκονται οι πραγματικοί ή δυνητικοί καταναλωτές [...]

[...]

3. Τα κράτη μέλη προορισμού των προϊόντων καπνού που πωλούνται μέσω διασυνοριακών εξ αποστάσεως πωλήσεων μπορούν να απαιτήσουν από το κατάστημα λιανικής πώλησης που τα προμηθεύει να ορίσει ένα φυσικό πρόσωπο ως υπεύθυνο να επαληθεύει —προτού τα προϊόντα καπνού φτάσουν στον καταναλωτή— ότι συνάδουν με τις εθνικές διατάξεις που έχουν θεσπιστεί κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας στο κράτος μέλος προορισμού, αν η επαλήθευση αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση και να διευκολυνθεί η επιβολή της νομοθεσίας.

[...]

- 22 Το άρθρο 24 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν, λόγω ανησυχιών που σχετίζονται με πτυχές που ρυθμίζει η παρούσα οδηγία, και με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου, να απαγορεύουν ή να περιορίζουν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων που συμμορφώνονται με την παρούσα οδηγία.

2. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις, εφαρμοστέες σε όλα τα προϊόντα τα οποία διατίθενται στην αγορά τους, σχετικά με την τυποποίηση της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, όταν αυτό δικαιολογείται για λόγους δημόσιας υγείας, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας που επιτυγχάνεται μέσω της παρούσας οδηγίας. Τα εν λόγω μέτρα είναι αναλογικά και δεν δύναται να αποτελούν μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκεκριμένου περιορισμού στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Αυτά τα μέτρα κοινοποιούνται στην Επιτροπή, μαζί με το αιτιολογικό της διατήρησης ή της θέσπισης τους.

3. Ένα κράτος μέλος έχει επίσης τη δυνατότητα να απαγορεύει μια ορισμένη κατηγορία προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων, για λόγους που αφορούν τις ιδιαίτερες συνθήκες στο εν λόγω κράτος μέλος και εφόσον οι διατάξεις δικαιολογούνται από την ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας, συνεκτιμώντας το υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας που επιτυγχάνεται μέσω της παρούσας οδηγίας. Οι εν λόγω εθνικές διατάξεις κοινοποιούνται στην Επιτροπή, συνοδευόμενες από διευκρίνιση των λόγων της θέσπισής τους. Η Επιτροπή, εντός έξι μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης που προβλέπεται στην παρούσα παράγραφο, εγκρίνει ή απορρίπτει τις εθνικές διατάξεις, αφού εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας που επιτυγχάνεται με την παρούσα οδηγία, αν αυτές οι διατάξεις είναι ή όχι δικαιολογημένες, αναγκαίες και ανάλογες προς τον σκοπό τους και αν αποτελούν ή όχι μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκεκριμένου περιορισμού στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Αν δεν ληφθεί απόφαση από την Επιτροπή εντός της εξάμηνης προθεσμίας, θεωρείται ότι οι εθνικές διατάξεις έχουν εγκριθεί.»

- 23 Το άρθρο 28 της οδηγίας 2014/40, με τίτλο «Έκθεση», διευκρινίζει στην παράγραφο του 2, στοιχείο α', ότι η Επιτροπή υποδεικνύει, στην έκθεσή της για την εφαρμογή της οδηγίας αυτής, στοιχεία που αφορούν ιδίως την «πείρα που αποκτήθηκε όσον αφορά τον σχεδιασμό των επιφανειών των συσκευασιών που δεν διέπονται από την παρούσα οδηγία, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές, διεθνείς, νομικές, οικονομικές και επιστημονικές εξελίξεις».
- 24 Δυνάμει του άρθρου 29 της εν λόγω οδηγίας, οι διατάξεις της οδηγίας αυτής πρέπει να μεταφερθούν στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών το αργότερο έως τις 20 Μαΐου 2016 και να τεθούν σε ισχύ από την ημερομηνία αυτή.

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 25 Η ΡΜΙ και η ΒΑΤ προσέφυγαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας τον έλεγχο της νομιμότητας («judicial review») της «πρόθεσης και/ή υποχρέωσης» της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει την οδηγία 2014/40 στην εθνική έννομη τάξη.
- 26 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η οδηγία αυτή είναι εν όλω ή εν μέρει ανίσχυρη, διότι παραβιάζει τα άρθρα 114 ΣΛΕΕ, 290 ΣΛΕΕ και 291 ΣΛΕΕ, τις αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας καθώς και το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 27 Κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες των κύριων δικών «είναι υποστηρίξιμα».
- 28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [άνωτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικού, εμπορικού και διοικητικού δικαίου (διοικητικό δίκαιο)] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι η οδηγία 2014/40 ανίσχυρη, εν όλω ή εν μέρει, επειδή το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση; Ειδικότερα:

α) Όσον αφορά το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40:

- i) κατά την ορθή του ερμηνεία, σε ποια έκταση επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν αυστηρότερους κανόνες σχετικά με ζητήματα ως προς την “τυποποίηση” της συσκευασίας των προϊόντων καπνού· και
- ii) υπό το πρίσμα της ερμηνείας αυτής, είναι το άρθρο 24, παράγραφος 2, ανίσχυρο επειδή το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση;

β) Είναι το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαγορεύουν σε συγκεκριμένες περιστάσεις μια κατηγορία προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων, ανίσχυρο επειδή το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση;

γ) Είναι οι ακόλουθες διατάξεις ανίσχυρες επειδή το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση:

- i) οι διατάξεις του κεφαλαίου II του τίτλου II της οδηγίας 2014/40, οι οποίες αφορούν τη συσκευασία και επισήμανση·
- ii) το άρθρο 7 της οδηγίας 2014/40, κατά το μέρος που απαγορεύει τα τσιγάρα μινθόλης και τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση·
- iii) το άρθρο 18 της οδηγίας 2014/40, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαγορεύουν τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού· και
- iv) τα άρθρα 3, παράγραφος 4, και 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2014/40, τα οποία αναθέτουν στην Επιτροπή αρμοδιότητες σχετικά με τα επίπεδα εκπομπών;

- 2) Όσον αφορά το άρθρο 13 της οδηγίας 2014/40:
- α) κατά την ορθή ερμηνεία του, απαγορεύει αληθείς και μη παραπλανητικές δηλώσεις σχετικά με προϊόντα καπνού επί της συσκευασίας του προϊόντος, και
  - β) αν ναι, είναι ανίσχυρο επειδή παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας και/ή το άρθρο 11 του Χάρτη;
- 3) Είναι οι ακόλουθες διατάξεις της οδηγίας 2014/40 ανίσχυρες, εν όλω ή εν μέρει, επειδή παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας:
- α) το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 7, κατά το μέρος που απαγορεύει τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση μινθόλης, καθώς και τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού που περιέχουν αρώματα/γεύσεις σε οποιοδήποτε από τα συστατικά τους·
  - β) τα άρθρα 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', και 14, κατά το μέρος που επιβάλλουν διάφορες απαιτήσεις τυποποίησης της συσκευασίας, και,
  - γ) το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', κατά το μέρος που απαιτεί οι προειδοποιήσεις για την υγεία να καλύπτουν το 65 % της εξωτερικής εμπρόσθιας και οπίσθιας πλευράς της μονάδας συσκευασίας και κάθε εξωτερικής συσκευασίας;
- 4) Είναι οι ακόλουθες διατάξεις της οδηγίας 2014/40 ανίσχυρες, εν όλω ή εν μέρει, επειδή παραβιάζουν το άρθρο 290 ΣΛΕΕ:
- α) το άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 4, το οποίο αφορά τα ανώτατα επίπεδα εκπομπών,
  - β) το άρθρο 4, παράγραφος 5, το οποίο αφορά τις μεθόδους μέτρησης εκπομπών,
  - γ) το άρθρο 7, παράγραφοι 5, 11 και 12, το οποίο αφορά τη ρύθμιση των συστατικών,
  - δ) τα άρθρα 9, παράγραφος 5, 10, παράγραφοι 1, στοιχείο στ', και 3, 11, παράγραφος 6, 12, παράγραφος 3, και 20, παράγραφος 12, τα οποία αφορούν τις προειδοποιήσεις για την υγεία,
  - ε) το άρθρο 20, παράγραφος 11, το οποίο αφορά την απαγόρευση των ηλεκτρονικών τσιγάρων και/ή των περιεκτών επαναπλήρωσης,
  - στ) το άρθρο 15, παράγραφος 12, το οποίο αφορά τις συμβάσεις αποθήκευσης δεδομένων;
- 5) Είναι τα άρθρα 3, παράγραφος 4, και 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2014/40 ανίσχυρα επειδή παραβιάζουν την αρχή της ασφάλειας δικαίου και/ή αναθέτουν παράνομα αρμοδιότητες σε εξωτερικούς φορείς μη υποκείμενους στις διαδικαστικές εγγυήσεις του δικαίου της Ένωσης;
- 6) Είναι κάποιες ή όλες οι ακόλουθες διατάξεις της οδηγίας 2014/40 ανίσχυρες επειδή παραβιάζουν το άρθρο 291 ΣΛΕΕ:
- α) το άρθρο 6, παράγραφος 1, το οποίο αφορά τις υποχρεώσεις υποβολής κοινοποιήσεων,
  - β) το άρθρο 7, παράγραφοι 2 έως 4 και 10, το οποίο αφορά τις εκτελεστικές πράξεις για την απαγόρευση προϊόντων καπνού σε ορισμένες περιστάσεις και/ή
  - γ) τα άρθρα 9, παράγραφος 6, και 10, παράγραφος 4, τα οποία αφορούν τις προειδοποιήσεις για την υγεία;
- 7) Είναι η οδηγία 2014/40 και ειδικότερα τα άρθρα της 7, 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', 13 και 14 ανίσχυρα λόγω μη συμμόρφωσης προς την αρχή της επικουρικότητας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- ²⁹ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Επιτροπή καθώς και η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι η αίτηση προδικαστικής απόφασης είναι εν όλω ή εν μέρει απαράδεκτη.

Επί του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής απόφασης στο σύνολό της

- 30 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης είναι απαράδεκτη στο σύνολό της για τον λόγο ότι, αφενός, δεν υφίσταται πραγματική διαφορά μεταξύ των διαδίκων και, αφετέρου, η προσφυγή με αίτημα τον έλεγχο της νομιμότητας («judicial review») της «πρόθεσης και/ή υποχρέωσης» της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει συγκεκριμένη οδηγία συνιστά μέσο καταστρατήγησης του συστήματος ένδικων βοηθημάτων που έχει θεσπίσει η Συνθήκη ΛΕΕ.
- 31 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής απόφασης να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία ή το κύρος κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (απόφαση *Gauweiler* κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 24).
- 32 Επομένως, για τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ισχύει το τεκμήριο ότι είναι λυσιτελή. Η άρνηση του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος υποβληθέντος από εθνικό δικαστήριο είναι δυνατή μόνον αν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσης ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα (απόφαση *Gauweiler* κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 25).
- 33 Όσον αφορά, πρώτον, το υποστατό των διαφορών των κύριων δικών, επισημαίνεται ότι οι προσφυγές που άσκησαν οι προσφεύγουσες των κύριων δικών ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και με τις οποίες ζήτησαν τον έλεγχο της νομιμότητας της «πρόθεσης και/ή υποχρέωσης» της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει την οδηγία 2014/40 κρίθηκαν παραδεκτές από το δικαστήριο αυτό, έστω και αν, κατά τον χρόνο άσκησης των εν λόγω προσφυγών, δεν είχε ακόμη εκπνεύσει η ταχθείσα προθεσμία για τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας ούτε είχε ληφθεί εθνικό μέτρο μεταφοράς της. Επιπλέον, οι προσφεύγουσες των κύριων δικών και ο Υπουργός υγείας διαφωνούν ως προς το ζήτημα αν οι προαναφερθείσες προσφυγές είναι βάσιμες. Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της διαφωνίας αυτής, δεν προκύπτει προδήλως ότι οι διαφορές των κύριων δικών είναι ανυπόστατες [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση *British American Tobacco (Investments)* και *Imperial Tobacco*, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψεις 36 και 38].
- 34 Όσον αφορά, δεύτερον, το επιχείρημα ότι η προσφυγή με αίτημα τον έλεγχο της νομιμότητας («judicial review») της «πρόθεσης και/ή υποχρέωσης» της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει μια οδηγία συνιστά μέσο καταστρατήγησης του συστήματος ένδικων βοηθημάτων που έχει θεσπίσει η Συνθήκη ΛΕΕ, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει παραδεκτές αιτήσεις προδικαστικής απόφασης οι οποίες αφορούν το κύρος πράξεων του παραγωγού δικαίου και υποβάλλονται στο πλαίσιο τέτοιων προσφυγών, μεταξύ άλλων στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις *British American Tobacco (Investments)* και *Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741), *Intertanko* κ.λπ. (C-308/06, EU:C:2008:312), καθώς και *Afton Chemical* (C-343/09, EU:C:2010:419).
- 35 Επιπλέον, η δυνατότητα των ιδιωτών να επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων την ακυρότητα πράξης γενικής ισχύος της Ένωσης δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση η εν λόγω πράξη να έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο μέτρων εφαρμογής βάσει του εθνικού δικαίου. Αρκεί συναφώς να εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου πραγματική διαφορά, στο πλαίσιο της οποίας να ανακύπτει παρεμπιπτόντως το ζήτημα του κύρους της εν λόγω πράξης. Η προϋπόθεση όμως αυτή πληρούται στην περίπτωση των διαφορών των κύριων δικών, όπως προκύπτει από τη σκέψη 33 της

παρούσας απόφασης [βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 40, και Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 29].

- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση προδικαστικής απόφασης δεν πρέπει να κριθεί απαράδεκτη στο σύνολό της.

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

- 37 Το παραδεκτό ορισμένων από τα ερωτήματα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα, πρώτον, της επιχειρηματολογίας σύμφωνα με την οποία το πρώτο ερώτημα, υπό α', β' και γ', σημείο iii, το οποίο αφορά την ερμηνεία και το κύρος των άρθρων 18 και 24, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2014/40, είναι υποθετικό και άσχετο με το αντικείμενο των διαφορών των κύριων δικών.
- 38 Διαπιστώνεται ότι οι διατάξεις αυτές απευθύνονται στα κράτη μέλη εξουσιοδοτώντας τα, κατ' ουσίαν, να θεσπίζουν ή να διατηρούν στην εσωτερική τους έννομη τάξη ορισμένες απαγορεύσεις ή νέες απαιτήσεις. Επομένως, μολονότι αληθεύει ότι οι εν λόγω διατάξεις προβλέπουν ευχέρεια των κρατών μελών και όχι υποχρέωση προς ενέργεια, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι μπορούν να συνεκτιμώνται στο πλαίσιο λήψης των εθνικών μέτρων μεταφοράς της οδηγίας αυτής. Συγκεκριμένα, η φύση, το περιεχόμενο και η έκταση των κατά τα ανωτέρω λαμβανόμενων μέτρων ενδέχεται να ποικίλλουν αναλόγως της ερμηνείας και του κύρους των άρθρων 18 και 24, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας.
- 39 Το γεγονός ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν περιέχει ενδεικτικά στοιχεία ως προς την πρόθεση του Ηνωμένου Βασιλείου να επικαλεστεί τις διατάξεις αυτές κατά τη μεταφορά της οδηγίας 2014/40 στην εσωτερική του έννομη τάξη δεν συνεπάγεται ότι τα ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία και το κύρος των εν λόγω διατάξεων είναι αμιγώς υποθετικά. Συγκεκριμένα, η απόφαση να χρησιμοποιηθούν οι διατάξεις αυτές ενδέχεται να εξαρτάται από την έκβαση της διαδικασίας των κύριων δικών, η οποία αφορά ακριβώς την πρόθεση και/ή υποχρέωση του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει μια οδηγία.
- 40 Ως εκ τούτου, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία και η εκτίμηση του κύρους των ίδιων διατάξεων δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο των διαφορών των κύριων δικών ή ότι τα εγείρομενα ζητήματα είναι υποθετικής φύσης.
- 41 Επομένως, το πρώτο ερώτημα, υπό α', β' και γ', σημείο iii, είναι παραδεκτό.
- 42 Όσον αφορά, δεύτερον, το παραδεκτό του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο iv, καθώς και του τέταρτου, του πέμπτου και του έκτου ερωτήματος, επισημαίνεται ότι τα ερωτήματα αυτά αφορούν το κύρος των άρθρων 3, παράγραφοι 2 και 4, 4, παράγραφος 5, 6, παράγραφος 1, 7, παράγραφοι 2 έως 5 και 10 έως 12, 9, παράγραφοι 5 και 6, 10, παράγραφοι 1, στοιχείο στ', 3 και 4, 11, παράγραφος 6, 12, παράγραφος 3, 15, παράγραφος 12, και 20, παράγραφοι 11 και 12, της οδηγίας 2014/40. Οι διατάξεις αυτές παρέχουν στην Επιτροπή την εξουσία να εκδίδει διάφορες πράξεις κατ' εξουσιοδότηση ή εκτελεστικές.
- 43 Επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση ότι καμία από τις ανωτέρω διατάξεις δεν απευθύνεται στα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, οι διατάξεις αυτές δεν σχετίζονται με τη μεταφορά της οδηγίας 2014/40 στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών.
- 44 Επιπλέον, δεν υποστηρίχθηκε ότι η ακυρότητα μιας ή περισσότερων από τις εν λόγω διατάξεις θα είχε ως συνέπεια την ακυρότητα άλλων διατάξεων της ίδιας οδηγίας οι οποίες πρέπει να μεταφερθούν.

- 45 Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι πρόδηλο ότι το πρώτο ερώτημα, υπό γ', σημείο iv, καθώς και το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο ερώτημα δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο των διαφορών των κύριων δικών, που είναι η πρόθεση και/ή υποχρέωση του Ηνωμένου Βασιλείου να μεταφέρει την οδηγία 2014/40.
- 46 Κατά συνέπεια, το πρώτο ερώτημα, υπό γ', σημείο iv, καθώς και το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο ερώτημα πρέπει να κηρυχθούν απαράδεκτα.
- 47 Όσον αφορά, τρίτον, το παραδεκτό του έβδομου ερωτήματος σχετικά με το κύρος των άρθρων 7, 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', 13 και 14 της οδηγίας 2014/40, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από το πνεύμα συνεργασίας το οποίο πρέπει να πρυτανεύει στη λειτουργία της προδικαστικής παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να εκθέτει, με την απόφαση περί παραπομπής, τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους κρίνει ότι είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς η απάντηση στα ερωτήματά του ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις Bertini κ.λπ., 98/85, 162/85 και 258/85, EU:C:1986:246, σκέψη 6, ABNA κ.λπ., C-453/03, C-11/04, C-12/04 και C-194/04, EU:C:2005:741, σκέψη 46, καθώς και IATA και ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, σκέψη 31).
- 48 Επομένως, είναι σημαντικό το αιτούν δικαστήριο να παραθέτει ειδικότερα τους ακριβείς λόγους για τους οποίους ζητεί διευκρινίσεις ως προς το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και να εκθέτει τους λόγους ακυρότητας οι οποίοι, συνεπακόλουθα, θεωρεί ότι μπορούν να γίνουν δεκτοί (βλ., συναφώς, μεταξύ άλλων, απόφαση Greenpeace France κ.λπ., C-6/99, EU:C:2000:148, σκέψη 55, καθώς και διάταξη Adiamix, C-368/12, EU:C:2013:257, σκέψη 22). Η απαίτηση αυτή απορρέει και από το άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 49 Εκτός αυτού, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα πληροφοριακά στοιχεία που παρέχονται με τις αποφάσεις περί παραπομπής πρέπει όχι μόνο να καθιστούν δυνατό στο Δικαστήριο να δίδει χρήσιμες απαντήσεις, αλλά να παρέχουν και στις κυβερνήσεις των κρατών μελών και στα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να υποβάλλουν παρατηρήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Δικαστήριο εναπόκειται να μεριμνά για τη διασφάλιση της δυνατότητας αυτής, λαμβανομένου υπόψη ότι, βάσει του άρθρου αυτού, στα ενδιαφερόμενα μέρη κοινοποιούνται μόνον οι αποφάσεις περί παραπομπής, συνοδευόμενες από μετάφραση στην επίσημη γλώσσα του κάθε κράτους μέλους, και όχι η εθνική δικογραφία που τυχόν διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο από το αιτούν δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Holdijk κ.λπ., 141/81 έως 143/81, EU:C:1982:122, σκέψη 6, Lehtonen και Castors Braine, C-176/96, EU:C:2000:201, σκέψη 23, καθώς και διάταξη Adiamix, C-368/12, EU:C:2013:257, σκέψη 24).
- 50 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει, αφενός, ότι, στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, το Δικαστήριο εξετάζει το κύρος πράξης της Ένωσης ή ορισμένων διατάξεων αυτού υπό το πρίσμα των λόγων ακυρότητας που παρατίθενται στην απόφαση περί παραπομπής. Αφετέρου, η παντελής έλλειψη μνείας των συγκεκριμένων λόγων για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις ως προς το κύρος της οικείας πράξης ή των οικείων διατάξεων συνεπάγεται το απαράδεκτο των ερωτημάτων που αφορούν το κύρος αυτών.
- 51 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο δεν εκθέτει τους λόγους για τους οποίους αποφάσισε, στο πλαίσιο του έβδομου ερωτήματος, να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους των άρθρων 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', 13 και 14 της οδηγίας 2014/40. Συγκεκριμένα, όλα τα σχετικά με το ερώτημα αυτό στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονται στην απόφαση περί παραπομπής αφορούν αποκλειστικά και μόνον το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας.
- 52 Υπό τις συνθήκες αυτές, το έβδομο ερώτημα είναι παραδεκτό μόνο στο μέτρο που αφορά το άρθρο 7 της οδηγίας 2014/40.

53 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, πρέπει να κηρυχθούν απαράδεκτα το πρώτο ερώτημα, υπό γ', σημείο iv, το τέταρτο, πέμπτο και έκτο ερώτημα, καθώς και το έβδομο ερώτημα, στο μέτρο που αφορά τα άρθρα 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', 13 και 14 της οδηγίας 2014/40.

Επί του πρώτου ερωτήματος

54 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2014/40 είναι εν όλω ή εν μέρει άκυρη, λόγω του ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση για αυτήν. Ειδικότερα, το δικαστήριο αυτό διερωτάται ως προς το κύρος των άρθρων 7, 18, 24, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας καθώς και των διατάξεων του τίτλου II, κεφάλαιο II, αυτής.

55 Επισημαίνεται ότι, παρά το γράμμα του πρώτου ερωτήματος, η απόφαση περί παραπομπής δεν παραθέτει κανένα συγκεκριμένο λόγο ακυρότητας της οδηγίας 2014/40 στο σύνολό της. Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις που περιέχει η εν λόγω απόφαση αφορούν αποκλειστικά και μόνον το κύρος καθεμιάς από τις διατάξεις που απαριθμούνται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, εξεταζόμενες μεμονωμένα.

56 Υπό τις συνθήκες αυτές, για να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι ακυρότητας που προβάλλονται κατά καθεμιάς από τις εν λόγω διατάξεις. Αν, κατόπιν της εν λόγω εξέτασης, κηρυχθεί άκυρη μία από τις ανωτέρω διατάξεις, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα κατά πόσον η ακυρότητα αυτή επηρεάζει το κύρος της οδηγίας 2014/40 στο σύνολό της.

57 Το άρθρο 114, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει ότι το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εκδίδουν τα μέτρα τα σχετικά με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

58 Συναφώς, μολοντί η απλή διαπίστωση διαφορών μεταξύ των εθνικών ρυθμίσεων δεν αρκεί προς δικαιολόγηση της επιλογής του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης, δεν ισχύει το ίδιο στην περίπτωση διαφορών μεταξύ των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που είναι ικανές να εμποδίσουν την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών και να έχουν, ως εκ τούτου, άμεση επίπτωση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς [βλ., συναφώς, αποφάσεις Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-376/98, EU:C:2000:544, σκέψεις 84 και 95, British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψεις 59 και 60, Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 30, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 29, Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 37, καθώς και Vodafone κ.λπ., C-58/08, EU:C:2010:321, σκέψη 32].

59 Από πάγια νομολογία προκύπτει επίσης ότι η επιλογή του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης είναι μεν δυνατή προκειμένου να προληφθούν μελλοντικά εμπόδια στο εμπόριο λόγω της ανομοιογενούς εξέλιξης των εθνικών νομοθεσιών, η εμφάνιση όμως των εμποδίων αυτών πρέπει να είναι πιθανή και το επίδικο μέτρο πρέπει να έχει ως αντικείμενο την πρόληψή τους [αποφάσεις British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 61, Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 31, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 30, Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 38, καθώς και Vodafone κ.λπ., C-58/08, EU:C:2010:321, σκέψη 33].

60 Εκτός αυτού, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για την επιλογή του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν μπορεί να εμποδίζεται να στηριχθεί σ' αυτή τη νομική βάση από το γεγονός ότι η προστασία της δημόσιας υγείας είναι καθοριστική για τις επιλογές που πρέπει να γίνουν [αποφάσεις British American Tobacco

(Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 62, Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 32, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 31, καθώς και Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 39].

- 61 Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 168, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ προβλέπει ότι κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας του ανθρώπου, ενώ το άρθρο 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ απαιτεί ρητώς η εναρμόνιση να συνοδεύεται από τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας [αποφάσεις British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 62, Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 33, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 32, καθώς και Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 40].
- 62 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, όταν υφίστανται εμπόδια στο εμπόριο ή όταν είναι πιθανόν να εμφανιστούν τέτοια εμπόδια στο μέλλον λόγω του ότι τα κράτη μέλη έχουν ήδη λάβει ή λαμβάνουν έναντι ενός προϊόντος ή μιας κατηγορίας προϊόντων αποκλίνοντα μέτρα, τα οποία ενδέχεται να εξασφαλίσουν διαφορετικό επίπεδο προστασίας και, ως εκ τούτου, να παρακωλύσουν την ελεύθερη κυκλοφορία του οικείου ή των οικείων προϊόντων εντός της Ένωσης, το άρθρο 114 ΣΛΕΕ παρέχει στον νομοθέτη της Ένωσης την εξουσία να παρεμβαίνει και να θεσπίζει τα κατάλληλα μέτρα, τηρώντας, αφενός, την παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου και, αφετέρου, τις αρχές του δικαίου οι οποίες μνημονεύονται στη Συνθήκη ΛΕΕ ή συνάγονται από τη νομολογία, ιδίως δε την αρχή της αναλογικότητας (αποφάσεις Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 34, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 33, καθώς και Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 41).
- 63 Επισημαίνεται επίσης ότι οι συντάκτες της Συνθήκης, χρησιμοποιώντας στο άρθρο 114 ΣΛΕΕ την έκφραση «μέτρα σχετικά με την προσέγγιση», θέλησαν να απονείμουν στον νομοθέτη της Ένωσης, λαμβανομένων υπόψη του γενικού πλαισίου και των ειδικών περιστάσεων του υπό εναρμόνιση τομέα, ορισμένη διακριτική ευχέρεια ως προς την τεχνική της προσέγγισης που είναι η πιο ενδεδειγμένη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, στους τομείς μάλιστα που χαρακτηρίζονται από ιδιαιτερότητες σύνθετης τεχνικής φύσης (αποφάσεις Ηνωμένο Βασίλειο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 42, καθώς και Ηνωμένο Βασίλειο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-270/12, EU:C:2014:18, σκέψη 102). Επομένως, κατά την άσκηση της εν λόγω διακριτικής ευχέρειας, ο νομοθέτης της Ένωσης μπορεί να προβαίνει σε εναρμόνιση μόνον κατά στάδια και να απαιτεί μόνο βαθμιαία κατάργηση των μονομερών μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη (απόφαση Rewe-Zentrale, 37/83, EU:C:1984:89, σκέψη 20).
- 64 Αναλόγως των περιστάσεων, τα μέτρα του άρθρου 114, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ μπορούν να συνίστανται στην επιβολή υποχρέωσης στο σύνολο των κρατών μελών να επιτρέψουν την εμπορία του οικείου ή των οικείων προϊόντων, στην υπαγωγή αυτής της υποχρέωσης σε ορισμένες προϋποθέσεις ή ακόμα στην απαγόρευση, προσωρινή ή οριστική, της εμπορίας ενός ή ορισμένων προϊόντων (αποφάσεις Arnold André, C-434/02, EU:C:2004:800, σκέψη 35, Swedish Match, C-210/03, EU:C:2004:802, σκέψη 34, καθώς και Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-380/03, EU:C:2006:772, σκέψη 43).
- 65 Υπό το πρίσμα ακριβώς αυτών των αρχών πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα της συνδρομής των προϋποθέσεων χρήσης του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης για τις διατάξεις της οδηγίας 2014/40 τις οποίες αφορά το πρώτο ερώτημα.

Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α΄

- 66 Με το πρώτο ερώτημα, υπό α΄, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 έχει την έννοια ότι οι κανόνες που θεσπίζουν τα κράτη μέλη στον τομέα της τυποποίησης της συσκευασίας των προϊόντων καπνού επιτρέπεται να είναι αυστηρότεροι από τους προβλεπόμενους στην εν λόγω οδηγία και αν, υπό το πρίσμα της ερμηνείας αυτής, η ανωτέρω διάταξη είναι άκυρη για τον λόγο ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση για αυτήν.
- 67 Δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, λόγω ανησυχιών που σχετίζονται με πτυχές που ρυθμίζει η οδηγία αυτή, και με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3 του εν λόγω άρθρου 24, να απαγορεύουν ή να περιορίζουν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων που συμμορφώνονται με την ίδια αυτή οδηγία. Κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 24, η οδηγία 2014/40 δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών μελών να διατηρούν ή να θεσπίζουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, «περαιτέρω απαιτήσεις, εφαρμοστέες σε όλα τα προϊόντα τα οποία διατίθενται στην αγορά τους, σχετικά με την τυποποίηση της συσκευασίας των προϊόντων καπνού».
- 68 Οι προσφεύγουσες των κύριων δικών, η Ιρλανδία, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Νορβηγική Κυβέρνηση θεωρούν ότι το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 παρέχει στα κράτη μέλη την εξουσία να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις σχετικές με κάθε πτυχή της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, ανεξαρτήτως του αν η πτυχή αυτή διέπεται ή όχι από την εν λόγω οδηγία. Αντιθέτως, η Πορτογαλική Κυβέρνηση, το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκτιμούν ότι η ευχέρεια αυτή μπορεί να εκτείνεται μόνο σε εκείνες τις πτυχές της συσκευασίας οι οποίες δεν έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία.
- 69 Επισημαίνεται συναφώς ότι το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 επιδέχεται πράγματι περισσότερες ερμηνείες, με αποτέλεσμα η ακριβής έκταση της ανωτέρω περιγραφείσας ευχέρειας των κρατών μελών να μην είναι απολύτως σαφής. Συγκεκριμένα, αφενός, η οδηγία αυτή δεν περιέχει ορισμό των όρων «περαιτέρω απαιτήσεις» και «τυποποίηση» που χρησιμοποιεί το άρθρο της 24, παράγραφος 2. Αφετέρου, η διάταξη αυτή δεν διευκρινίζει αν η εν λόγω ευχέρεια εκτείνεται ή όχι στις πτυχές της συσκευασίας των προϊόντων καπνού που έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία.
- 70 Κατά πάγια όμως νομολογία, όταν νομοθέτημα του παραγώγου δικαίου επιδέχεται περισσότερες από μία ερμηνείες, πρέπει να προτιμάται η ερμηνεία που καθιστά την εν λόγω διάταξη σύμφωνη προς τις Συνθήκες και όχι εκείνη που συνεπάγεται το ασυμβίβαστό της προς αυτές (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση *Ordre des barreaux francophones et germanophone* κ.λπ., C-305/05, EU:C:2007:383, σκέψη 28).
- 71 Η ερμηνεία του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις σχετικές με κάθε πτυχή της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, περιλαμβανομένων και των εναρμονισμένων με την οδηγία αυτή, θα ισοδυναμούσε κατ' ουσίαν με αμφισβήτηση της πραγματοποιηθείσας εναρμόνισης στον τομέα της συσκευασίας των εν λόγω προϊόντων. Συγκεκριμένα, η ερμηνεία αυτή θα είχε ως συνέπεια να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να υποκαθιστούν τις εναρμονισμένες με την οδηγία απαιτήσεις συσκευασίας με άλλες, θεσπιζόμενες σε εθνικό επίπεδο, τούτο δε κατά παράβαση των κανόνων του άρθρου 114 ΣΛΕΕ, παράγραφοι 4 έως 10, ΣΛΕΕ, σχετικά με τη διατήρηση και τη θέσπιση εθνικών κανόνων που αποκλίνουν από μέτρο εναρμόνισης.
- 72 Μια τέτοια ερμηνεία θα καθιστούσε το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 ασύμβατο με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ.

- 73 Ωστόσο, το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 μπορεί να ερμηνευθεί επίσης υπό την έννοια ότι επιτρέπει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις μόνον όσον αφορά τις πτυχές της τυποποίησης της συσκευασίας των προϊόντων καπνού που δεν έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία. Μολονότι αληθεύει ότι το γράμμα του εν λόγω άρθρου 24, παράγραφος 2, δεν περιέχει τέτοια διευκρίνιση, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με τον σκοπό και τη γενική οικονομία της οδηγίας 2014/40.
- 74 Συγκεκριμένα, από το άρθρο 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2014/40 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή έχει σκοπό την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν «ορισμένες» πτυχές της επισήμανσης και της συσκευασίας των προϊόντων καπνού. Επομένως, η οδηγία αυτή δεν αποβλέπει στην εναρμόνιση όλων των πτυχών της επισήμανσης και της συσκευασίας των οικείων προϊόντων.
- 75 Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το άρθρο 28, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2014/40, κατά το οποίο, κατά την κατάρτιση της έκθεσης του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη προσοχή, μεταξύ άλλων, «στην πείρα που αποκτήθηκε όσον αφορά τον σχεδιασμό των επιφανειών των συσκευασιών που δεν διέπονται από την [εν λόγω] οδηγία».
- 76 Η αιτιολογική σκέψη 53 της οδηγίας 2014/40 διευκρινίζει, συναφώς, ότι, λόγω του διαφορετικού βαθμού εναρμόνισης που επιτυγχάνει η οδηγία αυτή, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διατηρήσουν την εξουσία να επιβάλλουν απαιτήσεις σχετικές, για παράδειγμα, με τα χρώματα της συσκευασίας των προϊόντων καπνού ή να θεσπίζουν διατάξεις που προβλέπουν την περαιτέρω τυποποίηση της εν λόγω συσκευασίας. Συγκεκριμένα, τέτοια τυποποίηση ούτε προβλέπεται ούτε απαγορεύεται από τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας, οι οποίες επίσης δεν προβαίνουν σε λεπτομερέστερη ρύθμιση των χρωμάτων της συσκευασίας των προϊόντων καπνού, με την επιφύλαξη των απαιτήσεων που θέτει το άρθρο 13 της ίδιας αυτής οδηγίας.
- 77 Επιπλέον, από τη γενική οικονομία της οδηγίας 2014/40 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή δεν εναρμονίζει εξαντλητικά τα ζητήματα κατασκευής, παρουσίασης και πώλησης των προϊόντων καπνού και των συναφών προϊόντων. Τούτο επιβεβαιώνεται, μεταξύ άλλων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 47 και 48 της οδηγίας αυτής, οι οποίες μνημονεύουν διάφορες πτυχές μη διεπόμενες από αυτήν. Ομοίως, η αιτιολογική σκέψη 55 της οδηγίας 2014/40 προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να παραμείνει ελεύθερο να διατηρεί ή να θεσπίζει εθνική νομοθεσία που να ισχύει για όλα τα προϊόντα τα οποία διατίθενται στην εθνική αγορά του «όσον αφορά τις πτυχές που δεν ρυθμίζονται από την [ίδια αυτή] οδηγία».
- 78 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν η ερμηνεία του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 που εκτίθεται με τη σκέψη 73 της παρούσας απόφασης καθιστά τη διάταξη αυτή σύμφωνη με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ.
- 79 Είναι ασφαλώς αληθές ότι, επιτρέποντας στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις όσον αφορά τις πτυχές της συσκευασίας που δεν έχουν εναρμονιστεί με την οδηγία 2014/40, το άρθρο της 24, παράγραφος 2, δεν εξασφαλίζει ότι τα προϊόντα των οποίων η συσκευασία είναι σύμφωνη με την εν λόγω οδηγία μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην εσωτερική αγορά.
- 80 Εντούτοις, το γεγονός αυτό συνιστά την αναπόφευκτη συνέπεια της μεθόδου εναρμόνισης που επέλεξε εν προκειμένω ο νομοθέτης της Ένωσης. Όπως υπομνήσθηκε με τη σκέψη 63 της παρούσας απόφασης, ο εν λόγω νομοθέτης διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια, ειδικότερα όσον αφορά τη δυνατότητα να προβαίνει σε εναρμόνιση μόνον κατά στάδια και να απαιτεί μόνο βαθμιαία κατάργηση των μονομερών μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη.

- 81 Πάντως, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας με το σημείο 119 των προτάσεών της, ένα μέτρο μερικής εναρμόνισης στον τομέα επισήμανσης και συσκευασίας των προϊόντων καπνού, όπως η πραγματοποιηθείσα με την οδηγία 2014/40, δεν ευνοεί λιγότερο τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι εξαλείφει, αν όχι όλα τα εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές, τουλάχιστον ορισμένα από αυτά.
- 82 Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς την επίμαχη οδηγία της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-376/98, EU:C:2000:544), η παράγραφος 1 του άρθρου 24 της οδηγίας 2014/40, σε συνδυασμό με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, όπως ερμηνεύεται με τη σκέψη 73 της παρούσας απόφασης, απαγορεύει στα κράτη μέλη να αντιτίθενται, για λόγους σχετικούς με τις πτυχές της συσκευασίας που εναρμονίζεται με την οδηγία αυτή, στην εισαγωγή, πώληση και κατανάλωση προϊόντων καπνού τα οποία τηρούν τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας. Επομένως, οι διατάξεις αυτές συμβάλλουν στην επίτευξη του σκοπού βελτίωσης των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και είναι, ως εκ τούτου, σύμφωνες με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 74].
- 83 Κατά συνέπεια, η ερμηνεία του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40, υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις μόνον όσον αφορά πτυχές της συσκευασίας των προϊόντων καπνού που δεν έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία, δύναται να καταστήσει τη διάταξη αυτή σύμφωνη με το άρθρο 114 ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, κατ' εφαρμογή της νομολογίας που παρατίθεται με τη σκέψη 70 της παρούσας απόφασης, η ερμηνεία αυτή πρέπει να γίνει δεκτή.
- 84 Με βάση τα προεκτεθέντα, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό α', είναι η ακόλουθη:
- το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις όσον αφορά τις πτυχές της συσκευασίας των προϊόντων καπνού που δεν έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία,
  - από την εξέταση του ερωτήματος αυτού δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος της εν λόγω διάταξης.
- Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό β'
- 85 Με το πρώτο ερώτημα, υπό β', το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40 είναι άκυρο για τον λόγο ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση για τη διάταξη αυτή.
- 86 Το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι ένα κράτος μέλος έχει επίσης τη δυνατότητα να απαγορεύει μια «ορισμένη κατηγορία» προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων, για λόγους που αφορούν τις ιδιαίτερες συνθήκες στο εν λόγω κράτος μέλος και εφόσον οι διατάξεις δικαιολογούνται από την ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας, συνεκτιμώντας το υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας που επιτυγχάνεται μέσω της εν λόγω οδηγίας.
- 87 Είναι ασφαλώς αληθές ότι, επιτρέποντας στα κράτη μέλη την απαγόρευση ορισμένης κατηγορίας προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων παρά το γεγονός ότι αυτά είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας 2014/40, το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής ενδέχεται να συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των οικείων προϊόντων.
- 88 Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 2014/40 δεν έχει σκοπό να παρέμβει στις πολιτικές των κρατών μελών όσον αφορά την τήρηση των προβλεπόμενων προδιαγραφών από τα ίδια τα προϊόντα.

- 89 Συγκεκριμένα, η αιτιολογική σκέψη 48 της οδηγίας 2014/40 διευκρινίζει ότι η οδηγία αυτή «δεν εναρμονίζει τους κανόνες για τους χώρους στους οποίους απαγορεύεται το κάπνισμα». Τέτοιοι κανόνες θα μπορούσαν να περιέχουν ρύθμιση εκτεινόμενη από την απαγόρευση του καπνίσματος σε ορισμένους χώρους έως και την απαγόρευση εμπορίας ολόκληρης κατηγορίας προϊόντων καπνού.
- 90 Επομένως, το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40 αφορά πτυχή η οποία δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο μέτρων εναρμόνισης θεσπιζόμενων από αυτήν και η οποία, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να υπαχθεί στους κανόνες του άρθρου 114, παράγραφοι 4 έως 10, ΣΛΕΕ, σχετικά με τη θέσπιση εθνικών κανόνων που αποκλίνουν από μέτρο εναρμόνισης.
- 91 Επομένως, η παράγραφος 3 του άρθρου 24 της οδηγίας 2014/40, σε συνδυασμό με την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, αποβλέπει στην οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας αυτής διευκρινίζοντας το γεγονός ότι τα προϊόντα καπνού και τα συναφή προϊόντα που είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην εσωτερική αγορά, υπό τον όρο ότι εμπίπτουν σε κατηγορία προϊόντων καπνού ή συναφών προϊόντων η οποία, αφ' εαυτής, τηρεί τους κανόνες που προβλέπει το κράτος μέλος εμπορίας των σχετικών προϊόντων.
- 92 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης μπορεί εγκύρως να αποφασίζει ότι μια νομοθετική πράξη εκδιδόμενη βάσει του άρθρου 114 ΣΛΕΕ είναι δυνατόν να περιλαμβάνει διατάξεις που σκοπούν στη ρύθμιση ζητημάτων τα οποία δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο θεσπισθέντων μέτρων εναρμόνισης, κατά μείζονα δε λόγο καθόσον το άρθρο 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40 προβλέπει προϋποθέσεις καθώς και έναν μηχανισμό ο οποίος αποβλέπει στην πρόληψη αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκεκαλυμμένων περιορισμών του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών, προς το συμφέρον της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην οποία στηρίζεται το εν λόγω άρθρο 114 ΣΛΕΕ.
- 93 Πρέπει επίσης να απορριφθεί η επιχειρηματολογία που αντλείται από φερόμενη ανακολουθία μεταξύ του άρθρου 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40 και του άρθρου 7 αυτής, λόγω του ότι, αφενός, η απαγόρευση των χαρακτηριστικών αρωμάτων/γεύσεων που προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη έχει ως σκοπό την εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών, ενώ, αφετέρου, το άρθρο 24, παράγραφος 3, ευνοεί την εμφάνιση τέτοιων διαφορών.
- 94 Συγκεκριμένα, η επιχειρηματολογία αυτή στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της σχέσης μεταξύ των άρθρων 7 και 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40. Οι δύο αυτές διατάξεις όχι μόνον δεν αντιφάσκουν μεταξύ τους, αλλά είναι αλληλοσυμπληρούμενες. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που απαγορεύει τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση, το εν λόγω άρθρο 7 αποβλέπει στην εξάλειψη των υφιστάμενων αποκλίσεων στις νομοθεσίες των κρατών μελών, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εξασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων καπνού εν γένει. Δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40, τα προϊόντα αυτά, εφόσον είναι σύμφωνα, μεταξύ άλλων, με το εν λόγω άρθρο 7, μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην εσωτερική αγορά για όσο χρονικό διάστημα η κατηγορία προϊόντων καπνού στην οποία εμπίπτουν δεν είναι, όπως προκύπτει από το άρθρο 24, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας, αφ' εαυτής απαγορευμένη στο κράτος μέλος εμπορίας των σχετικών προϊόντων.
- 95 Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος, υπό β', δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος του άρθρου 24, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40.

Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό γ'

96 Με το πρώτο ερώτημα, υπό γ', το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40, καθώς και τα άρθρα 7 και 18 της οδηγίας αυτής είναι άκυρα για τον λόγο ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ δεν συνιστά κατάλληλη νομική βάση για τις διατάξεις αυτές.

– Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο i

97 Οι λόγοι ακυρότητας που προβάλλονται με την απόφαση περί παραπομπής κατά των διατάξεων του κεφαλαίου II, με τίτλο «Επισήμανση και συσκευασία», του τίτλου II της οδηγίας 2014/40 αφορούν, πρώτον, τη φερόμενη μη ύπαρξη αποκλίσεων ή κινδύνου εμφάνισης αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της συσκευασίας και της επισήμανσης των προϊόντων καπνού, αποκλίσεων ικανών να εμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εν λόγω προϊόντων. Συγκεκριμένα, οι υφιστάμενες διαφορές οφείλονται όχι σε αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών αλλά στην εμπορική στρατηγική των κατασκευαστών, η οποία συνίσταται στην προσαρμογή της συσκευασίας και της επισήμανσης των προϊόντων τους στις προτιμήσεις των καταναλωτών, προτιμήσεις που ποικίλλουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

98 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 22, 23 και 28 της οδηγίας 2014/40, καθώς και από το έγγραφο εκτίμησης των επιπτώσεων της 19ης Δεκεμβρίου 2012 που κατάρτισε η Επιτροπή και προσάρτησε στην πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων [SWD(2012) 452 τελικό, 1ο μέρος, σ. 30 επ.], κατά τον χρόνο έκδοσης της οδηγίας 2014/40 υπήρχαν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της συσκευασίας και της επισήμανσης των προϊόντων καπνού. Συγκεκριμένα, τη στιγμή που, μεταξύ άλλων, ορισμένα κράτη μέλη προέβλεπαν συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία, αποτελούμενες από εικόνα και μήνυμα, άλλα κράτη επέβαλλαν προειδοποιήσεις συνιστάμενες μόνο σε μήνυμα. Εκτός αυτού, υπήρχαν σε εθνικό επίπεδο αποκλίσεις σχετικές με το μέγεθος των πακέτων των τσιγάρων, τον ελάχιστο αριθμό τσιγάρων ανά μονάδα συσκευασίας, καθώς και τα στοιχεία διαφήμισης που επιτρεπόταν να τοποθετηθούν στις μονάδες αυτές.

99 Επιπλέον, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 23 και 24 της οδηγίας 2014/40, ελλείψει περαιτέρω δράσης σε επίπεδο Ένωσης, οι εν λόγω ανισότητες ήταν πιθανόν να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια, λαμβανομένης υπόψη ιδιαίτερα της ανάγκης να ευθυγραμμιστεί η νομοθεσία για την επισήμανση με τις διεθνείς εξελίξεις στον οικείο τομέα, όπως για παράδειγμα αυτές που αποτυπώνονται στις κατευθυντήριες γραμμές της ΣΠΕΚ σχετικά με τη συσκευασία και την επισήμανση των προϊόντων καπνού.

100 Δεδομένου ότι η αγορά των προϊόντων καπνού είναι μια αγορά στην οποία οι συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών αντιπροσωπεύουν σχετικά σημαντικό τμήμα, οι εθνικοί κανόνες για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα προϊόντα αυτά όσον αφορά, ιδίως, την ονομασία, τη σύνθεση και την επισήμανση, ενδέχεται, ελλείψει εναρμόνισης σε επίπεδο Ένωσης, να αποτελούν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων [βλ., συναφώς, απόφαση *British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco*, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 64].

101 Πάντως, κατά τη νομολογία που παρατίθεται με τη σκέψη 62 της παρούσας απόφασης, όταν υφίστανται εμπόδια στο εμπόριο, ή όταν είναι πιθανόν να εμφανιστούν τέτοια εμπόδια στο μέλλον, λόγω του ότι τα κράτη μέλη έχουν ήδη λάβει ή λαμβάνουν έναντι ενός προϊόντος ή μιας κατηγορίας προϊόντων αποκλίνοντα μέτρα ικανά να εξασφαλίσουν διαφορετικό επίπεδο προστασίας και, ως εκ τούτου, να παρακωλύσουν την ελεύθερη κυκλοφορία του οικείου ή των οικείων προϊόντων στην Ένωση, το άρθρο 114 ΣΛΕΕ παρέχει στον νομοθέτη της Ένωσης την εξουσία να παρεμβαίνει.

- 102 Δεύτερον, το κύρος των διατάξεων του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40 αμφισβητείται λόγω του ότι οι εν λόγω διατάξεις δεν συμβάλλουν στην εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων καπνού, καθόσον ορισμένες από τις διατάξεις αυτές επιβάλλουν σε κάθε περίπτωση στους κατασκευαστές την υποχρέωση να παράγουν διαφορετικές συσκευασίες ανά κράτος μέλος. Τούτο ισχύει, ειδικότερα, όσον αφορά τους κανόνες σχετικά με τα φορολογικά επισήματα, δεδομένου ότι αυτά είναι διαφορετικά σε κάθε κράτος μέλος, ή ακόμα τους κανόνες σχετικά με τις προειδοποιήσεις για την υγεία, καθόσον οι τελευταίες συντάσσονται στην ή στις επίσημες γλώσσες του κράτους μέλους εμπορίας του οικείου προϊόντος.
- 103 Μολονότι αληθεύει ότι ορισμένες διατάξεις του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40 απαιτούν την προσαρμογή ορισμένων στοιχείων της επισήμανσης και της συσκευασίας των προϊόντων καπνού αναλόγως, μεταξύ άλλων, της ή των επίσημων γλωσσών ή της φορολογικής νομοθεσίας του κράτους μέλους εμπορίας του οικείου προϊόντος, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι η οδηγία αυτή εναρμονίζει άλλα στοιχεία της επισήμανσης και της συσκευασίας των σχετικών προϊόντων, όπως είναι το σχήμα των μονάδων συσκευασίας, ο ελάχιστος αριθμός των τσιγάρων ανά μονάδα συσκευασίας, το μέγεθος και ο συνδυασμένος χαρακτήρας των προειδοποιήσεων υγείας. Επομένως, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας με το σημείο 98 των προτάσεών της, τα μέτρα αυτά συμβάλλουν στην εξάλειψη των εμποδίων στο εμπόριο, δεδομένου ότι καθιστούν δυνατό στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να μειώνουν τα έξοδά τους επιτυγχάνοντας οικονομίες κλίμακας.
- 104 Όσον αφορά, τρίτον, την επιχειρηματολογία ότι οι διατάξεις του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40 ενδέχεται να δημιουργήσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού περιορίζοντας τη δυνατότητα των κατασκευαστών να διαφοροποιούν τα προϊόντα τους, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επιχειρηματολογία αυτή αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, ζήτημα που εμπίπτει στην εξέταση του τρίτου ερωτήματος, υπό β' και γ'.
- 105 Από τις ανωτέρω σκέψεις έπεται ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο i, δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος των διατάξεων του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40.
- Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο ii
- 106 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το κύρος του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40, το οποίο απαγορεύει τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού που έχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση, αμφισβητείται για τον λόγο ότι, πρώτον, δεν υφίστανται πραγματικές ή δυνητικές αποκλίσεις μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά, ειδικότερα, τη χρήση της μινθόλης, αποκλίσεις ικανές να δημιουργήσουν εμπόδια στο εμπόριο.
- 107 Η επιχειρηματολογία αυτή αφορά συγκεκριμένα τη χρήση της μινθόλης ως χαρακτηριστικό άρωμα/γεύσης και όχι τη χρήση του συνόλου των αρωμάτων/γεύσεων που αποτελούν αντικείμενο της εν λόγω απαγόρευσης. Η προκείμενη στην οποία στηρίζεται η εν λόγω επιχειρηματολογία συνίσταται στην εκτίμηση ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ υποχρεώνει τον νομοθέτη της Ένωσης να αποδείξει την ύπαρξη πραγματικών ή δυνητικών αποκλίσεων μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά τη διάθεση στην αγορά των προϊόντων καπνού τα οποία περιέχουν, ειδικότερα, μινθόλη.
- 108 Ωστόσο, επισημαίνεται συναφώς ότι ο νομοθέτης της Ένωσης αποφάσισε να θεσπίσει ενιαίους κανόνες για το σύνολο των προϊόντων καπνού που έχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση. Έτσι έκρινε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2014/40, ότι τα προϊόντα αυτά θα μπορούσαν να διευκολύνουν την έναρξη της κατανάλωσης καπνού ή να επηρεάσουν τις συνήθειες των καταναλωτών.

- 109 Επιπλέον, ο νομοθέτης της Ένωσης έλαβε υπόψη, όπως επιβεβαιώνει και η αιτιολογική σκέψη 15 της εν λόγω οδηγίας, τις επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της ΣΠΕΚ, που επιβάλλουν ιδίως την κατάργηση των συστατικών που αυξάνουν τη γευστικότητα, που δημιουργούν την εντύπωση ότι τα προϊόντα καπνού έχουν οφέλη για την υγεία, που συνδέονται με ενέργεια και ζωτικότητα ή που έχουν χρωστικές ιδιότητες.
- 110 Διαπιστώνεται συναφώς ότι ούτε οι επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές διακρίνουν μεταξύ των διαφορετικών αρωμάτων/γεύσεων που μπορούν να προστεθούν στα προϊόντα καπνού. Αντιθέτως, το τμήμα 3.1.2.2 των εν λόγω επιμέρους κατευθυντηρίων γραμμών προτείνει να ρυθμιστεί, μέσω περιορισμού ή πλήρους απαγόρευσής της, η χρήση συστατικών ικανών να αυξήσουν τη γευστικότητα των προϊόντων καπνού. Συναφώς, γίνεται ρητή μνεία της μινθόλης ως αρώματος/γεύσης που καλύπτει την πικρή γεύση του καπνού και συμβάλλει στην ενθάρρυνση και διατήρηση της εξάρτησης από το κάπνισμα.
- 111 Μολονότι είναι ακριβές ότι οι κατευθυντήριες γραμμές της ΣΠΕΚ δεν έχουν δεσμευτική ισχύ, εντούτοις έχουν σκοπό, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 9 της ΣΠΕΚ, να παράσχουν στα συμβαλλόμενα μέρη συνδρομή κατά την εφαρμογή των δεσμευτικών διατάξεων της εν λόγω σύμβασης.
- 112 Επιπλέον, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές στηρίζονται στα πλέον αξιόπιστα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία καθώς και στην εμπειρία των μερών στη ΣΠΕΚ, όπως προκύπτει από το σημείο 1.1 των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών, οι οποίες εκδόθηκαν με τη συναίνεση, μεταξύ άλλων, τόσο της Ένωσης όσο και των κρατών μελών της, όπως επισημαίνει και η αιτιολογική σκέψη 7 της οδηγίας 2014/40.
- 113 Ως εκ τούτου, οι ως ανωτέρω συστάσεις μπορούν να επηρεάσουν καθοριστικά το περιεχόμενο της θεσπιζόμενης νομοθεσίας στον οικείο τομέα, όπως πιστοποιείται και από τη ρητή απόφαση του νομοθέτη της Ένωσης να τις λάβει υπόψη στο πλαίσιο έκδοσης της οδηγίας 2014/40, κατά τα αναφερόμενα στις αιτιολογικές σκέψεις 7 και 15 της οδηγίας αυτής.
- 114 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση, ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για μινθόλη ή άλλο άρωμα/γεύση, παρουσιάζουν, αφενός, ανάλογα αντικειμενικά χαρακτηριστικά και, αφετέρου, επηρεάζουν κατά παρόμοιο τρόπο την έναρξη της κατανάλωσης καπνού και τη διατήρηση της σχετικής εξάρτησης.
- 115 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο νομοθέτης της Ένωσης εγκύρωσ υπήγαγε το σύνολο των χαρακτηριστικών αρωμάτων/γεύσεων στο ίδιο νομικό καθεστώς.
- 116 Κατά συνέπεια, για να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 114 ΣΛΕΕ συνιστά κατάλληλη νομική βάση για το άρθρο 7 της οδηγίας 2014/40, αρκεί να αποδειχθεί είτε ότι υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών για τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση —εξεταζόμενα στο σύνολό τους— οι οποίες είναι ικανές να εμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εν λόγω προϊόντων είτε ότι πιθανολογείται η εμφάνιση τέτοιων αποκλίσεων στο μέλλον.
- 117 Όσον αφορά, δεύτερον, την επιχειρηματολογία ότι η απαγόρευση που προβλέπει το άρθρο 7 της οδηγίας 2014/40 δεν έχει ως σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 15 της εν λόγω οδηγίας, καθώς και από το έγγραφο εκτίμησης των επιπτώσεων που μνημονεύεται στη σκέψη 98 της παρούσας απόφασης (1ο μέρος, σ. 34, και 4ο μέρος, σ. 6 επ.), κατά τον χρόνο έκδοσης της οδηγίας αυτής υπήρχαν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών, δεδομένου ότι ορισμένα κράτη μέλη είχαν καταρτίσει διάφορους καταλόγους επιτρεπόμενων αρωμάτων/γεύσεων ενώ άλλα δεν είχαν θεσπίσει συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις επί του ζητήματος αυτού.

- 118 Επιπλέον, πιθανολογείται ότι, ελλείπει μέτρων σε επίπεδο Ένωσης, τα νομικά καθεστώτα για τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικά αρώματα/γεύσεις, περιλαμβανομένης της μινθόλης, τα οποία τέθηκαν σε ισχύ σε εθνικό επίπεδο παρουσίαζαν αποκλίσεις.
- 119 Συγκεκριμένα, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 110 της παρούσας απόφασης, οι επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της ΣΠΕΚ συνιστούν στα μέρη της εν λόγω σύμβασης-πλαίσιου «να ρυθμίσουν, μέσω περιορισμού ή πλήρους απαγόρευσης, τη χρήση συστατικών ικανών να αυξήσουν τη γευστικότητα των προϊόντων καπνού», περιλαμβανομένης της μινθόλης.
- 120 Αφήνοντας επομένως σημαντικό περιθώριο εκτίμησης στα συμβαλλόμενα μέρη, οι εν λόγω επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές καθιστούν δυνατό να προβλεφθεί με επαρκή βαθμό πιθανότητας ότι, ελλείπει μέτρων σε επίπεδο Ένωσης, υπήρχε το ενδεχόμενο οι εθνικές νομοθεσίες στον οικείο τομέα να ακολουθήσουν ανομοιογενή εξέλιξη, ακόμα και όσον αφορά τη χρήση της μινθόλης.
- 121 Πάντως, απαγορεύοντας τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση, το άρθρο 7 της οδηγίας 2014/40 προλαμβάνει ακριβώς μια τέτοια ανομοιογενή εξέλιξη των νομοθεσιών των κρατών μελών.
- 122 Σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε με τη σκέψη 59 της παρούσας απόφασης, η επιλογή του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης είναι δυνατή προκειμένου να προληφθούν μελλοντικά εμπόδια στο εμπόριο λόγω της ανομοιογενούς εξέλιξης των εθνικών νομοθεσιών, εφόσον η εμφάνιση των εμποδίων αυτών είναι πιθανή και το επίδικο μέτρο έχει ως αντικείμενο την πρόληψή τους.
- 123 Εκτός αυτού, όπως ήδη επισημάνθηκε με τη σκέψη 100 της παρούσας απόφασης, η αγορά των προϊόντων καπνού είναι μια αγορά στην οποία οι συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών αντιπροσωπεύουν σχετικά σημαντικό τμήμα, οπότε οι εθνικοί κανόνες για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα προϊόντα αυτά, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεσή τους, ενδέχεται, ελλείψει εναρμόνισης σε επίπεδο Ένωσης, να συνιστούν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.
- 124 Υπενθυμίζεται επίσης ότι, κατά τη νομολογία που παρατίθεται με τη σκέψη 64 της παρούσας απόφασης, τα μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν βάσει του άρθρου 114 ΣΛΕΕ μπορούν να συνίστανται, μεταξύ άλλων, σε απαγόρευση, προσωρινή ή οριστική, της εμπορίας ενός ή ορισμένων προϊόντων.
- 125 Επομένως, η εξάλειψη των αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τη σύνθεση των προϊόντων καπνού, ή η πρόληψη της ανομοιογενούς εξέλιξης των νομοθεσιών αυτών, ακόμα και μέσω της απαγόρευσης ορισμένων πρόσθετων ουσιών σε επίπεδο Ένωσης, αποβλέπει στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς των οικείων προϊόντων.
- 126 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο ii, δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40.
- Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο iii
- 127 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το κύρος του άρθρου 18 της οδηγίας 2014/40 αμφισβητείται για τον λόγο ότι το άρθρο αυτό δεν συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, αλλ' αντιθέτως ευνοεί την εμφάνιση αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών, με αποτέλεσμα το άρθρο 114 ΣΛΕΕ να μη συνιστά κατάλληλη νομική βάση για το εν λόγω άρθρο 18.

- 128 Το άρθρο 18 της οδηγίας 2014/40 προβλέπει, αφενός, ότι τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύουν τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού στους καταναλωτές, και επιβάλλει, αφετέρου, μια σειρά κοινών κανόνων στα κράτη μέλη που επιτρέπουν τον συγκεκριμένο τρόπο διάθεσης στο εμπόριο.
- 129 Η ratio του εν λόγω άρθρου 18 προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 33 της οδηγίας 2014/40, σύμφωνα με την οποία οι διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού θα μπορούσαν, αφενός, να διευκολύνουν την πρόσβαση σε προϊόντα καπνού που δεν συμμορφώνονται προς την οδηγία και, αφετέρου, να έχουν ως συνέπεια τον αυξημένο κίνδυνο πρόσβασης των νέων στα προϊόντα αυτά.
- 130 Επομένως, σκοπός της διάταξης αυτής είναι να αποτραπεί η καταστρατήγηση των κανόνων συμμόρφωσης που θεσπίζει η οδηγία 2014/40, λαμβάνοντας ταυτοχρόνως ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδιαίτερα όσον αφορά τους νέους.
- 131 Πάντως, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να υπογραμμίσει ότι μια πράξη της Ένωσης εκδιδόμενη βάσει του άρθρου 114 ΣΛΕΕ μπορεί να ενσωματώνει διατάξεις οι οποίες έχουν σκοπό να αποτρέψουν την καταστρατήγηση των απαιτήσεων που εξασφαλίζουν τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς [βλ., συναφώς, αποφάσεις Γερμανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-376/98, EU:C:2000:544, σκέψη 100, καθώς και British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 82].
- 132 Όσον αφορά την ένσταση ότι το άρθρο 18 της οδηγίας 2014/40 ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών στον οικείο τομέα, δεδομένου ότι ορισμένα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποφασίσουν την απαγόρευση των διασυνοριακών εξ αποστάσεως πωλήσεων, ενώ άλλα να εξακολουθήσουν να τις επιτρέπουν, υπενθυμίζεται ότι, πριν την έκδοση της οδηγίας αυτής, το καθεστώς για τις διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις προϊόντων καπνού δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο μέτρων εναρμόνισης σε επίπεδο Ένωσης. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη εφάρμοζαν ήδη διαφορετικά καθεστώτα στον οικείο τομέα, όπως πιστοποιεί και το έγγραφο εκτίμησης των επιπτώσεων που μνημονεύεται στις σκέψεις 98 και 117 της παρούσας απόφασης (4ο μέρος, σ. 8). Επομένως, το επιχείρημα ότι το άρθρο 18 της εν λόγω οδηγίας αποτελεί την αιτία των αποκλίσεων αυτών δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 133 Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 128 της παρούσας απόφασης, το εν λόγω άρθρο 18 επιβάλλει μια σειρά κοινών κανόνων στο σύνολο των κρατών μελών τα οποία δεν απαγορεύουν τις πωλήσεις αυτές, προσεγγίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις τους στον οικείο τομέα, υπό την έννοια του άρθρου 114 ΣΛΕΕ.
- 134 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά τη νομολογία που παρατίθεται με τη σκέψη 63 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 114 ΣΛΕΕ παρέχει στον νομοθέτη της Ένωσης διακριτική ευχέρεια, ειδικότερα όσον αφορά τη δυνατότητα να προβαίνει σε εναρμόνιση μόνον κατά στάδια και να απαιτεί μόνο βαθμιαία κατάργηση των μονομερών μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη.
- 135 Ως εκ τούτου, ο νομοθέτης, ενεργώντας εντός των ορίων της ως άνω διακριτικής ευχέρειας, εγκύρως προέβη σε εναρμόνιση ορισμένων πτυχών της διασυνοριακής πώλησης των προϊόντων καπνού, αφήνοντας ταυτοχρόνως τη ρύθμιση άλλων πτυχών στην εκτίμηση των κρατών μελών.
- 136 Από τις ανωτέρω σκέψεις έπεται ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος, υπό γ', σημείο iii, δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 18 της οδηγίας 2014/40.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

137 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 έχει την έννοια ότι απαγορεύει να τοποθετούνται στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού ορισμένες πληροφορίες, έστω και αντικειμενικά ορθές, και εφόσον τούτο ισχύει, αν η διάταξη αυτή είναι άκυρη για τον λόγο ότι παραβιάζει το άρθρο 11 του Χάρτη και την αρχή της αναλογικότητας.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40

138 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 απαγορεύει κατ' ουσίαν να τοποθετείται στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού οποιοδήποτε στοιχείο ή χαρακτηριστικό ικανό να προωθήσει τα προϊόντα αυτά ή να ενθαρρύνει την κατανάλωσή τους.

139 Επισημαίνεται συναφώς ότι τέτοια προώθηση ή ενθάρρυνση ενδέχεται να απορρέει από ορισμένες ενδείξεις ή ισχυρισμούς, έστω και αν οι ενδείξεις ή οι ισχυρισμοί αυτοί είναι αντικειμενικά ορθοί.

140 Για παράδειγμα, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2014/40, «οι επισημάνσεις δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα σε νικοτίνη, πίσσα ή μονοξειδίο του άνθρακα του προϊόντος καπνού». Επομένως, κατά τη διάταξη αυτή, το ζήτημα αν αυτού του είδους οι πληροφορίες είναι αντικειμενικά ορθές δεν ασκεί προφανώς καμία επιρροή. Αυτή η μη άσκηση επιρροής οφείλεται, όπως αποσαφηνίζει η αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας αυτής, στο ότι αυτού του είδους οι πληροφορίες έχουν αποδειχθεί παραπλανητικές, επειδή οδηγούν τους καταναλωτές να πιστεύουν ότι ορισμένα στοιχεία είναι λιγότερο επιβλαβή από άλλα.

141 Ομοίως, οι απαγορεύσεις οποιουδήποτε στοιχείου ή χαρακτηριστικού το οποίο υποδηλώνει ότι ένα δεδομένο προϊόν καπνού είναι λιγότερο επιβλαβές από άλλα, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2014/40, ή αναφέρεται σε γεύση, μυρωδιά, αρωματικές ύλες ή άλλα πρόσθετα, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο γ', αυτής, ή ακόμα υποδηλώνει ότι ένα συγκεκριμένο προϊόν καπνού έχει βελτιωμένη βιοαποδομησιμότητα ή άλλα περιβαλλοντικά οφέλη, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της ίδιας οδηγίας, εφαρμόζονται και αυτές ανεξαρτήτως του αν οι επίμαχοι ισχυρισμοί είναι αντικειμενικά ορθοί.

142 Συγκεκριμένα, όπως προβλέπει η αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 2014/40, ορισμένοι όροι ή εκφράσεις, όπως οι λέξεις «χαμηλής περιεκτικότητας σε πίσσα», «ελαφρά», «εξαιρετικά ελαφρά», «ήπια», «φυσικό προϊόν», «βιολογικό προϊόν», «χωρίς πρόσθετα», «χωρίς αρώματα» ή «λεπτά», καθώς και άλλα στοιχεία ή χαρακτηριστικά ενδέχεται να παραπλανούν τους καταναλωτές, ιδίως τους νέους, όταν υποδηλώνουν ότι τα προϊόντα αυτά είναι λιγότερο επιβλαβή ή έχουν ευεργετικά αποτελέσματα.

143 Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία 2014/40 και ο οποίος συνίσταται, σύμφωνα με το άρθρο της 1, στο να διευκολυνθεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τα προϊόντα καπνού και τα συναφή προϊόντα, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.

144 Συγκεκριμένα, ένα τέτοιο υψηλό επίπεδο προστασίας απαιτεί να μην προσφέρονται στους καταναλωτές προϊόντων καπνού, οι οποίοι αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη κατηγορία καταναλωτών λόγω των αποτελεσμάτων της εξάρτησης που προκαλεί η νικοτίνη, επιπλέον κίνητρα ώστε να καταναλώνουν τα προϊόντα αυτά, πράγμα που συμβαίνει όταν παρέχονται πληροφορίες, έστω και

αντικειμενικά ορθές, τις οποίες οι καταναλωτές αυτοί ενδέχεται να ερμηνεύσουν υπό την έννοια ότι ο κίνδυνος τον οποίον συνεπάγονται οι συνήθειές τους για την υγεία είναι μειωμένος ή ότι τα προϊόντα αυτά έχουν ευεργετικά αποτελέσματα.

145 Κατά συνέπεια, το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει να τοποθετούνται στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού οι πληροφορίες που αποτελούν αντικείμενο της διάταξης αυτής, έστω και αν είναι αντικειμενικά ορθές.

Επί του κύρους του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40

146 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να εξετάσει το κύρος του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40, υπό το πρίσμα του άρθρου 11 του Χάρτη και της αρχής της αναλογικότητας.

147 Το άρθρο 11 του Χάρτη κατοχυρώνει την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης. Η ελευθερία αυτή προστατεύεται επίσης από το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, το οποίο εφαρμόζεται ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην εκ μέρους επιχειρηματία διάδοση πληροφοριών εμπορικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων υπό τη μορφή διαφημιστικών μηνυμάτων. Δεδομένου όμως ότι η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του άρθρου 11 του Χάρτη έχει, όπως προκύπτει από το άρθρο 52, παράγραφος 3, αυτού και από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη όσον αφορά το άρθρο του 11, την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με το αντίστοιχο δικαίωμα που κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ, διαπιστώνεται ότι η εν λόγω ελευθερία καλύπτει την εκ μέρους επιχειρηματία χρήση, στις συσκευασίες και στις επισημάνσεις των προϊόντων καπνού, ενδείξεων όπως αυτές που αποτελούν αντικείμενο του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 (απόφαση Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψεις 64 και 65).

148 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι η απαγόρευση να τοποθετούνται στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού στοιχεία και χαρακτηριστικά μνημονεύομενα στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής συνιστά χωρίς αμφιβολία επέμβαση στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία.

149 Κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον εν λόγω Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών, μπορεί δε, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, να γίνεται δεκτός μόνον εφόσον είναι αναγκαίος και ανταποκρίνεται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

150 Συναφώς, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι η επέμβαση περί της οποίας γίνεται λόγος με τη σκέψη 148 της παρούσας απόφασης πρέπει να θεωρείται ως προβλεπόμενη από τον νόμο, δεδομένου ότι απορρέει από διάταξη που θέσπισε ο νομοθέτης της Ένωσης.

151 Δεύτερον, το βασικό περιεχόμενο της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης του επιχειρηματία δεν θίγεται από το εν λόγω άρθρο 13, παράγραφος 1, στο μέτρο που η διάταξη αυτή, πέραν του ότι δεν απαγορεύει τη γνωστοποίηση οποιασδήποτε πληροφορίας για το προϊόν, απλώς οριοθετεί, σε έναν σαφώς καθορισμένο τομέα, την επισήμανση των εν λόγω προϊόντων, απαγορεύοντας μόνον την τοποθέτηση ορισμένων στοιχείων και χαρακτηριστικών (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, σκέψη 57, και Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψη 71).

- 152 Τρίτον, η επισημανθείσα επέμβαση ανταποκρίνεται σε στόχο γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση, δηλαδή την προστασία της υγείας. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που δεν αμφισβητείται ότι η κατανάλωση καπνού και η έκθεση στον καπνό του τσιγάρου αποτελούν αιτίες θανάτου, ασθενειών και ανικανότητας, η απαγόρευση του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 συμβάλλει στην επίτευξη του ανωτέρω σκοπού στο μέτρο που αποβλέπει στο να αποτραπεί η προώθηση των προϊόντων καπνού και η ενθάρρυνση κατανάλωσής τους.
- 153 Τέταρτον, όσον αφορά την αναλογικότητα της διαπιστωθείσας επέμβασης, υπογραμμίζεται ότι το άρθρο 35, δεύτερη περίοδος, του Χάρτη, καθώς και τα άρθρα 9 ΣΛΕΕ, 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και 168, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαιτούν να διασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή του συνόλου των πολιτικών και δράσεων της Ένωσης.
- 154 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εκτίμηση σχετικά με το κύρος του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ο αναγκαίος συγκερασμός μεταξύ, αφενός, των επιταγών που απορρέουν από την προστασία των διαφόρων αυτών θεμελιωδών δικαιωμάτων και θεμιτών σκοπών γενικού ενδιαφέροντος που προστατεύει η έννομη τάξη της Ένωσης, και, αφετέρου, της δέουσας μεταξύ τους ισορροπίας (βλ., συναφώς, απόφαση Neptune Distribution, C-157/14, EU:C:2015:823, σκέψη 75).
- 155 Επισημαίνεται συναφώς ότι η εξουσία εκτίμησης την οποία διαθέτει ο νομοθέτης της Ένωσης όσον αφορά τον ακριβή προσδιορισμό της εν λόγω δέουσας ισορροπίας ποικίλλει για καθέναν από τους σκοπούς που δικαιολογούν τον περιορισμό του δικαιώματος αυτού και αναλόγως της φύσης των εμπλεκόμενων δραστηριοτήτων. Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες των κύριων δικών επικαλούνται κατ' ουσίαν, στηριζόμενες στο άρθρο 11 του Χάρτη, την ελευθερία διάδοσης πληροφοριών με σκοπό την επιδίωξη των εμπορικών τους συμφερόντων.
- 156 Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι η προστασία της ανθρώπινης υγείας σε έναν τομέα χαρακτηριζόμενο από τον αποδεδειγμένα αυξημένο βλαπτικό χαρακτήρα της κατανάλωσης προϊόντων καπνού, από τα εθιστικά αποτελέσματα των τελευταίων και από την πρόκληση σοβαρών ασθενειών εξαιτίας των φαρμακολογικά ενεργών, τοξικών, μεταλλαξιογόνων και καρκινογόνων ουσιών που αυτά περιέχουν υπερσχύει των συμφερόντων που προβάλλουν οι προσφεύγουσες των κύριων δικών.
- 157 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το άρθρο 35, δεύτερη περίοδος, του Χάρτη, καθώς και από τα άρθρα 9 ΣΛΕΕ, 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και 168, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δραστηριοτήτων της Ένωσης πρέπει να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας.
- 158 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η απαγόρευση του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 μπορεί, αφενός, να προστατεύσει τους καταναλωτές από τους κινδύνους που συνεπάγεται το κάπνισμα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 152 της παρούσας απόφασης, και ότι, αφετέρου, η απαγόρευση αυτή δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 159 Συναφώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα ότι η απαγόρευση αυτή δεν είναι αναγκαία καθόσον η προστασία των καταναλωτών εξασφαλίζεται σε επαρκή βαθμό από τις υποχρεωτικές προειδοποιήσεις για την υγεία οι οποίες αναφέρουν τους κινδύνους που συνεπάγεται το κάπνισμα. Συγκεκριμένα, η συνειδητοποίηση των κινδύνων αυτών μπορεί αντιθέτως να υπονομευθεί από ενδείξεις ικανές να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι το επίμαχο προϊόν είναι λιγότερο βλαβερό ή ότι έχει ορισμένα ευεργετικά αποτελέσματα.
- 160 Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ούτε το επιχείρημα ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός θα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλα, λιγότερο δεσμευτικά μέτρα, όπως η ρύθμιση της χρήσης των στοιχείων και χαρακτηριστικών του άρθρου 13 της οδηγίας 2014/40 αντί της πλήρους απαγόρευσής τους, ή η προσθήκη ορισμένων συμπληρωματικών προειδοποιήσεων για την υγεία. Τα μέτρα αυτά δεν θα ήταν εξίσου

αποτελεσματικά για την εξασφάλιση της προστασίας της υγείας των καταναλωτών, δεδομένου ότι τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά του εν λόγω άρθρου 13 είναι εξ ορισμού πρόσφορα για την ενθάρρυνση του καπνίσματος [βλ., συναφώς, απόφαση British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 140]. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα εν λόγω στοιχεία και χαρακτηριστικά ενδέχεται να τοποθετούνται προς εξυπηρέτηση του σκοπού της σαφούς και ακριβούς πληροφόρησης των καταναλωτών, στο μέτρο που έχουν σκοπό μάλλον να εκμεταλλευτούν την αδυναμία των καταναλωτών προϊόντων καπνού οι οποίοι, λόγω της εξάρτησής τους από τη νικοτίνη, είναι ιδιαίτερος δεκτικοί σε κάθε στοιχείο που υποδηλώνει οποιοδήποτε ευεργετικό αποτέλεσμα συνδεδεμένο με το κάπνισμα ώστε να δικαιολογήσουν ή να μειώσουν τους κινδύνους που συνεπάγονται οι συνήθειές τους.

- 161 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, καθόσον απαγόρευσε την τοποθέτηση των στοιχείων και χαρακτηριστικών του εν λόγω άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40, στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού, ακόμα και όταν τα στοιχεία και χαρακτηριστικά αυτά περιέχουν αντικειμενικά ορθές πληροφορίες, δεν εγκατέλειψε τον σκοπό διατήρησης της δέουσας ισορροπίας μεταξύ των απαιτήσεων προστασίας της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης και των απαιτήσεων προστασίας της ανθρώπινης υγείας.
- 162 Ως εκ τούτου, το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 δεν παραβιάζει ούτε το άρθρο 11 του Χάρτη ούτε την αρχή της αναλογικότητας.
- 163 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του δεύτερου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 164 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 7, παράγραφοι 1 και 7, 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχεία α', γ' και ζ', και 14 της οδηγίας 2014/40 είναι άκυρα για τον λόγο ότι παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας.
- 165 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή αυτή επιτάσσει οι πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να μην υπερβαίνουν τα όρια του πρόσφορου και του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκει η οικεία ρύθμιση, εξυπακουσμένου ότι, στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται επιλογή μεταξύ περισσότερων πρόσφορων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές, τα δε προκύπτοντα μειονεκτήματα δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς [βλ., συναφώς, αποφάσεις British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 122, ERG κ.λπ., C-379/08 και C-380/08, EU:C:2010:127, σκέψη 86, καθώς και Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψεις 67 και 91].
- 166 Όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, επιβάλλεται να αναγνωριστεί στον νομοθέτη της Ένωσης ευρεία εξουσία εκτίμησης σε τομέα όπως ο επίμαχος στις υποθέσεις των κύριων δικών, στον οποίο καλείται να προβεί σε σύνθετες εκτιμήσεις και σε επιλογές πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Κατά συνέπεια, η νομιμότητα μέτρου λαμβανόμενου στον τομέα αυτό μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση μόνον όταν το μέτρο είναι προδήλως ακατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τα αρμόδια όργανα σκοπού [βλ., συναφώς, απόφαση British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψη 123].
- 167 Υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των αρχών πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον οι διατάξεις της οδηγίας 2014/40 τις οποίες αφορά το τρίτο ερώτημα παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας.

Επί του τρίτου ερωτήματος, υπό α΄

- 168 Το τρίτο ερώτημα, υπό α΄, αφορά το κύρος του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 7, της οδηγίας 2014/40, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας. Οι διατάξεις αυτές απαγορεύουν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού που περιέχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση ή αρωματικές ουσίες σε οποιοδήποτε από τα συστατικά τους, όπως στα φίλτρα, τα τσιγαρόχαρτα, τις συσκευασίες, τις κάψουλες ή οποιαδήποτε τεχνικά χαρακτηριστικά επιτρέπουν την τροποποίηση της μυρωδιάς ή της γεύσης των σχετικών προϊόντων καπνού ή την ένταση του εκλυόμενου καπνού.
- 169 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το κύρος των εν λόγω διατάξεων αμφισβητείται για τον λόγο ότι η απαγόρευση χρήσης της μινθόλης δεν είναι ούτε πρόσφορη ούτε αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει η οδηγία αυτή και ότι ο αντίκτυπος της εν λόγω απαγόρευσης είναι δυσανάλογος.
- 170 Όσον αφορά, πρώτον, τον πρόσφορο χαρακτήρα της απαγόρευσης διάθεσης στην αγορά προϊόντων καπνού που περιέχουν μινθόλη, προβάλλεται κατ' ουσίαν ότι η εν λόγω απαγόρευση δεν είναι κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους, για τον λόγο ότι η μινθόλη δεν παρουσιάζει ελκυστικότητα για τους τελευταίους οπότε η χρήση της δεν μπορεί να διευκολύνει την έναρξη της κατανάλωσης καπνού.
- 171 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά το άρθρο της 1, η οδηγία 2014/40 επιδιώκει διττό σκοπό, συνιστάμενο στη διευκόλυνση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.
- 172 Συναφώς, διαπιστώνεται, αφενός, ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 125 της παρούσας απόφασης, η απαγόρευση διάθεσης στην αγορά προϊόντων καπνού που περιέχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση είναι πρόσφορη να διευκολύνει την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα.
- 173 Αφετέρου, η απαγόρευση αυτή είναι επίσης κατάλληλη να εξασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους. Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται ότι ορισμένα αρώματα/γεύσεις είναι ιδιαίτερος ελκυστικά για τους τελευταίους και ότι διευκολύνουν την έναρξη της κατανάλωσης καπνού.
- 174 Όσον αφορά το επιχείρημα ότι οι νέοι δεν βρίσκουν ελκυστική τη μινθόλη και ότι η χρήση της τελευταίας δεν διευκολύνει την έναρξη του καπνίσματος, με τη σκέψη 115 της παρούσας απόφασης επισημάνθηκε ήδη ότι ο νομοθέτης της Ένωσης εγκύρως υπήγαγε το σύνολο των χαρακτηριστικών αρωμάτων/γεύσεων στο ίδιο νομικό καθεστώς. Επομένως, η καταλληλότητα της εν λόγω απαγόρευσης προς επίτευξη του σκοπού προστασίας της ανθρώπινης υγείας δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση μόνον ως προς ένα δεδομένο άρωμα/γεύση.
- 175 Επισημαίνεται ακόμη ότι, σύμφωνα με τις επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της ΣΠΕΚ, στις οποίες πρέπει να αναγνωριστεί ιδιαιτέρως αυξημένη αποδεικτική αξία λόγω των διαπιστώσεων που περιλαμβάνει η σκέψη 112 της παρούσας απόφασης, η μινθόλη, μεταξύ άλλων αρωμάτων/γεύσεων, συμβάλλει στην ενθάρρυνση και διατήρηση της εξάρτησης από το κάπνισμα και έχει σκοπό, μέσω των ευχάριστων ιδιοτήτων της, να καταστήσει τα προϊόντα καπνού ελκυστικότερα για τους καταναλωτές.
- 176 Εκτός αυτού, η οδηγία 2014/40 αποβλέπει στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας για το σύνολο των καταναλωτών, με αποτέλεσμα η καταλληλότητά της για την επίτευξη του σκοπού αυτού να μην μπορεί να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα μιας και μόνον κατηγορίας καταναλωτών.

- 177 Ως εκ τούτου, η απαγόρευση του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40 δεν μπορεί να θεωρηθεί προδήλως απρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που έγκειται στη διευκόλυνση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.
- 178 Όσον αφορά, δεύτερον, την αναγκαιότητα της εν λόγω απαγόρευσης, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 110 της παρούσας απόφασης, οι επιμέρους κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 10 της ΣΠΕΚ συνιστούν στα μέρη της ΣΠΕΚ, μεταξύ άλλων, να απαγορεύσουν τη χρήση συστατικών —όπως η μινθόλη— τα οποία είναι ικανά να αυξήσουν τη γευστικότητα των προϊόντων καπνού. Επιπλέον, σύμφωνα με το τμήμα 1.1 των εν λόγω επιμέρους κατευθυντηρίων γραμμών, τα συμβαλλόμενα μέρη της εν λόγω σύμβασης-πλαίσιου ενθαρρύνονται να εφαρμόζουν μέτρα που υπερακοντίζουν τα προτεινόμενα με τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές.
- 179 Επομένως, ο νομοθέτης της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις αυτές και στο πλαίσιο άσκησης της ευρείας εξουσίας εκτίμησης που διαθέτει, εγκύρως επέβαλε απαγόρευση όλων των χαρακτηριστικών αρωμάτων/γεύσεων.
- 180 Αφετέρου, όσον αφορά τα λιγότερο δεσμευτικά μέτρα που προτείνουν ορισμένοι από τους διαδίκους των κύριων δικών, πρέπει να επισημανθεί ότι τα μέτρα αυτά δεν φαίνονται εξίσου πρόσφορα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 181 Συγκεκριμένα, η αύξηση, μόνον ως προς τα προϊόντα καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση, του ορίου ηλικίας από το οποίο επιτρέπεται η κατανάλωσή τους δεν είναι πρόσφορη για τη μείωση της ελκυστικότητας των προϊόντων αυτών και, επομένως, για την πρόληψη της έναρξης κατανάλωσης καπνού από τα πρόσωπα των οποίων η ηλικία είναι ανώτερη από το επιλεγέν όριο. Επιπλέον, η απαγόρευση πώλησης την οποία συνεπάγεται η εν λόγω αύξηση του ορίου ηλικίας μπορεί σε κάθε περίπτωση εύκολα να παρακαμφθεί στο πλαίσιο εμπορίας των προϊόντων αυτών.
- 182 Η οργάνωση εκστρατειών πληροφόρησης με έμφαση στην επικινδυνότητα των προϊόντων καπνού που περιέχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση δεν είναι αφ' εαυτής ικανή να εξαλείψει τις αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με τη διάθεση τέτοιων προϊόντων στην αγορά και, ως εκ τούτου, να βελτιώσει τις συνθήκες λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.
- 183 Όσον αφορά την πρόταση να καταρτίζονται κατάλογοι επιτρεπόμενων ή απαγορευμένων χαρακτηριστικών/γεύσεων, το μέτρο αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μη δικαιολογημένη άνιση μεταχείριση μεταξύ των διαφορετικών ειδών προϊόντων καπνού που περιέχουν χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση. Άλλωστε, οι κατάλογοι αυτοί μπορούν ταχύτατα να καταστούν παρωχημένοι —δεδομένου ότι οι κατασκευαστές εξελίσσουν διαρκώς τις εμπορικές στρατηγικές τους— αλλά και εύκολα να παρακαμφθούν.
- 184 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η απαγόρευση διάθεσης στην αγορά προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση δεν βαίνει προδήλως πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του οικείου σκοπού.
- 185 Όσον αφορά, τρίτον, τα φερόμενα ως δυσανάλογα αποτελέσματα της απαγόρευσης χρήσης της μινθόλης ως χαρακτηριστικού αρώματος/γεύσης —λόγω των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών που θα επέφερε η απαγόρευση αυτή—, υπενθυμίζεται ότι, ακόμη κι όταν υφίσταται, όπως εν προκειμένω, ευρεία κανονιστική εξουσία, ο νομοθέτης της Ένωσης οφείλει να στηρίζει την επιλογή του σε αντικειμενικά κριτήρια και να ελέγχει αν οι σκοποί που επιδιώκονται με το συγκεκριμένο μέτρο μπορούν να δικαιολογήσουν αρνητικές οικονομικές συνέπειες, και μάλιστα σημαντικές, για ορισμένους επιχειρηματίες (βλ., συναφώς, απόφαση Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-176/09, EU:C:2011:290, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 186 Συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρου 5, του πρωτοκόλλου (αριθ. 2) σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, το οποίο προσαρτήθηκε στη Συνθήκη ΕΕ και στη Συνθήκη ΕΚ, τα σχέδια νομοθετικών πράξεων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη οι επιβαρύνσεις των οικονομικών φορέων να είναι οι ελάχιστες δυνατές και να αναλογούν προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 187 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης μερίμνησε ώστε να μετριαστούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της απαγόρευσης διάθεσης στην αγορά προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση.
- 188 Έτσι, πρώτον, προκειμένου να δοθεί περίοδος προσαρμογής τόσο στην καπνοβιομηχανία όσο και στους καταναλωτές, το άρθρο 7, παράγραφος 14, της οδηγίας 2014/40 προβλέπει ότι, σε περίπτωση προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση των οποίων οι πωλήσεις σε επίπεδο Ένωσης αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 3 % συγκεκριμένης κατηγορίας προϊόντων, η απαγόρευση διάθεσης των εν λόγω προϊόντων στην αγορά της Ένωσης δεν εφαρμόζεται παρά μόνον από τις 20 Μαΐου 2020.
- 189 Δεύτερον, από το έγγραφο εκτίμησης των επιπτώσεων που μνημονεύεται στις σκέψεις 98, 117 και 132 της παρούσας απόφασης (1ο μέρος, σ. 114, και 6ο μέρος, σ. 2), το οποίο δεν αμφισβητείται ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, προκύπτει ότι η απαγόρευση αυτή ισοδυναμεί με μείωση της τάξης του 0,5 % έως 0,8 % στην κατανάλωση τσιγάρων στην Ένωση για μια πενταετία.
- 190 Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι ο νομοθέτης της Ένωσης προέβη σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, των οικονομικών επιπτώσεων της εν λόγω απαγόρευσης και, αφετέρου, της επιτακτικής ανάγκης να διασφαλιστεί, σύμφωνα με το άρθρο 35, δεύτερη περίοδος, του Χάρτη, καθώς και με τα άρθρα 9 ΣΛΕΕ, 114, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και 168, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας έναντι ενός προϊόντος χαρακτηριζόμενου από ιδιότητες καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες και τοξικές για την αναπαραγωγή. Κατά συνέπεια, ο αντίκτυπος της απαγόρευσης του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40 δεν είναι προδήλως δυσανάλογος.
- 191 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του τρίτου ερωτήματος, υπό α', δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 7, της οδηγίας 2014/40.

Επί του τρίτου ερωτήματος, υπό β'

- 192 Οι διατάξεις που αποτελούν αντικείμενο του τρίτου ερωτήματος, υπό β', περιλαμβάνουν διάφορους κανόνες σχετικούς με την επισήμανση και τη συσκευασία των προϊόντων καπνού οι οποίοι αφορούν, κατ' ουσίαν, τη μη αλλοίωση των προειδοποιήσεων για την υγεία μετά το άνοιγμα του πακέτου (άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/40), τη θέση και τις ελάχιστες διαστάσεις της γενικής προειδοποίησης για την υγεία και του ενημερωτικού μηνύματος (άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής), τις ελάχιστες διαστάσεις των συνδυασμένων προειδοποιήσεων για την υγεία (άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας), καθώς και το σχήμα των μονάδων συσκευασίας των τσιγάρων και τον ελάχιστο αριθμό τσιγάρων ανά μονάδα συσκευασίας (άρθρο 14 της ίδιας αυτής οδηγίας).
- 193 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το κύρος του συνόλου των διατάξεων αυτών αμφισβητείται, κατά τρόπο υπερβολικά συνοπτικό και γενικό, για τον λόγο, πρώτον, ότι οι διατάξεις αυτές δεν είναι πρόσφορες ούτε αναγκαίες για την επίτευξη του σκοπού προστασίας της ανθρώπινης υγείας. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι, αντί των προβλεπόμενων απαιτήσεων, οι οποίες κρίνονται ως υπέρμετρα παρεμβατικές, υφίστανται λιγότερο δεσμευτικά μέτρα, όπως είναι μεταξύ άλλων η απαίτηση οι προειδοποιήσεις να είναι πλήρως ορατές και να μην αλλοιώνονται από το σχήμα του πακέτου. Δεύτερον, οι αμφισβητούμενες απαιτήσεις παρεμποδίζουν τη διαφοροποίηση των προϊόντων καπνού και προκαλούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Τρίτον, η απαίτηση του άρθρου 14,

παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40, σύμφωνα με την οποία οι μονάδες συσκευασίας τσιγάρων περιέχουν τουλάχιστον είκοσι τσιγάρα, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από την προστασία της δημόσιας υγείας.

- 194 Οι περισσότερες από τις αντιρρήσεις αυτές θέτουν εν αμφιβόλω την αναλογικότητα των εν λόγω απαιτήσεων υπό το πρίσμα μόνον του σκοπού που συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τον σκοπό που έγκειται στη διευκόλυνση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, παραβλέποντας κατά τον τρόπο αυτό το γεγονός ότι η εν λόγω οδηγία, και ειδικότερα οι διατάξεις της που αποτελούν αντικείμενο του τρίτου ερωτήματος, υπό β', επιδιώκουν τον διττό αυτό σκοπό.
- 195 Αφενός, όμως, όπως διαπιστώθηκε με τις σκέψεις 97 έως 105 της παρούσας απόφασης, οι διατάξεις του τίτλου II, κεφάλαιο II, της οδηγίας 2014/40, στις οποίες συγκαταλέγονται και οι διατάξεις τις οποίες αφορά το εν λόγω ερώτημα, συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς των προϊόντων καπνού, εξαλείφοντας τις αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών στον οικείο τομέα.
- 196 Το ίδιο ισχύει όσον αφορά την απαίτηση ελάχιστου αριθμού τσιγάρων ανά πακέτο που επιβάλλει το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 και την οποία μνημονεύει η απόφαση περί παραπομπής. Συγκεκριμένα, η απαίτηση αυτή αποβλέπει κυρίως στην κατάργηση των αποκλίσεων μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών, όπως επιβεβαιώνει και η αιτιολογική σκέψη 28 της οδηγίας αυτής.
- 197 Αφετέρου, οι επίμαχες απαιτήσεις συμβάλλουν στην επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε και η γενική εισαγγελέας με τα σημεία 191 και 192 των προτάσεών της, τα καινοτόμα, πρωτοεμφανιζόμενα και πρωτότυπα σχήματα μπορούν να συμβάλουν στη διατήρηση ή στην αύξηση της ελκυστικότητας του προϊόντος και να ενθαρρύνουν την κατανάλωσή του. Ομοίως ορισμένα σχήματα συσκευασιών ενδέχεται να καταστήσουν λιγότερο ορατές τις προειδοποιήσεις για την υγεία και, κατά συνέπεια, να μειώσουν την αποτελεσματικότητά τους, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 25 και 28 της οδηγίας 2014/40. Όσον αφορά την απαίτηση σύμφωνα με την οποία οι μονάδες συσκευασίας τσιγάρων περιέχουν τουλάχιστον είκοσι τσιγάρα, η απαίτηση αυτή συναρτάται με το γεγονός ότι οι μικρές μονάδες πώλησης αυξάνουν τα κίνητρα για την έναρξη κατανάλωσης καπνού, για τον λόγο ότι ο καταναλωτής τείνει να θεωρήσει ότι είναι φθηνότερες, λιγότερο δεσμευτικές και περισσότερο αποδεκτές από ψυχολογικής άποψης.
- 198 Όσον αφορά το λιγότερο δεσμευτικό μέτρο που προτείνεται με τη σκέψη 193 της παρούσας απόφασης, αρκεί να επισημανθεί ότι το μέτρο αυτό δεν αποβλέπει στην εξάλειψη των αποκλίσεων μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών στον τομέα της επισήμανσης και της συσκευασίας των προϊόντων καπνού και, ως εκ τούτου, δεν είναι πρόσφορο για την επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.
- 199 Μολονότι αληθεύει ότι οι απαιτήσεις αυτές είναι, ως εκ της φύσεώς τους, ικανές να αυξήσουν, σε ορισμένο βαθμό, την ομοιότητα μεταξύ των προϊόντων καπνού, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι αφορούν μόνο συγκεκριμένες πτυχές της επισήμανσης και της συσκευασίας των προϊόντων αυτών, οπότε αφήνουν επαρκείς δυνατότητες διαφοροποίησης των εν λόγω προϊόντων.
- 200 Κατόπιν των προεκτεθέντων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι απαιτήσεις των άρθρων 8, παράγραφος 3, 9, παράγραφος 3, 10, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', και 14 της οδηγίας 2014/40 είναι προδήλως απρόσφορες ή βαίνουν προδήλως πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού που έγκειται στη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς των προϊόντων καπνού και των συναφών προϊόντων, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.

201 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του τρίτου ερωτήματος, υπό β', δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος των εν λόγω διατάξεων.

Επί του τρίτου ερωτήματος, υπό γ'

202 Το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας 2014/40, το οποίο αποτελεί αντικείμενο του τρίτου ερωτήματος, υπό γ', προβλέπει κατ' ουσίαν ότι κάθε μονάδα συσκευασίας και κάθε εξωτερική συσκευασία πρέπει να φέρει συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία συνιστάμενες σε ένα από τα μηνύματα που παρατίθενται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής με αντίστοιχη έγχρωμη φωτογραφία του παραρτήματος II, και οι οποίες πρέπει να καλύπτουν το 65 % της εξωτερικής εμπρόσθιας και οπίσθιας πλευράς της μονάδας συσκευασίας.

203 Το κύρος των διατάξεων αυτών αμφισβητείται κατ' ουσίαν λόγω του μεγέθους του χώρου που προορίζεται για τις εν λόγω προειδοποιήσεις. Επομένως, υποστηρίζεται, πρώτον, ότι το μέγεθος αυτό δεν είναι κατάλληλο ούτε αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού προστασίας της ανθρώπινης υγείας, δεύτερον, ότι αυτό το τμήμα του 65 % έχει επιλεγεί αυθαίρετα και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τις συστάσεις της ΣΠΕΚ και, τρίτον, ότι τα αποτελέσματά του είναι προδήλως δυσανάλογα.

204 Όσον αφορά, πρώτον, την καταλληλότητα των ευμεγεθών συνδυασμένων προειδοποιήσεων για την υγεία, επισημαίνεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 11 της ΣΠΕΚ διευκρινίζουν, με το σημείο τους 7, ότι, κατ' αντιδιαστολή προς τις μικρού μεγέθους προειδοποιήσεις που περιέχουν μόνον κείμενο, οι ευμεγέθεις εικονογραφικές προειδοποιήσεις έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνουν αντιληπτές, να ενημερώσουν πληρέστερα ως προς τους κινδύνους για την υγεία, να προκαλέσουν εντονότερη συναισθηματική αντίδραση και να παρακινήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τους καταναλωτές προϊόντων καπνού να μειώσουν ή να σταματήσουν την κατανάλωση αυτή. Οι ευμεγέθεις εικονογραφικές προειδοποιήσεις έχουν επίσης περισσότερες πιθανότητες να διατηρήσουν τη διαχρονική αποτελεσματικότητά τους και είναι ιδιαιτέρως πρόσφορες να ευαισθητοποιήσουν τα πρόσωπα με χαμηλό επίπεδο βασικών γνώσεων, τα παιδιά και τους νέους ως προς τις επιπτώσεις του καπνού στην υγεία.

205 Κατά συνέπεια, η τοποθέτηση ευμεγεθών συνδυασμένων προειδοποιήσεων για την υγεία δεν είναι προδήλως απρόσφορη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

206 Όσον αφορά, εν συνεχεία, τον φερόμενο ως αυθαίρετο χαρακτήρα του μεγέθους του χώρου που προορίζεται για τις συνδυασμένες προειδοποιήσεις για την υγεία, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας 2014/40, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο iv, της ΣΠΕΚ, οι προειδοποιήσεις αυτές θα πρέπει να καλύπτουν το «50 % ή και περισσότερο» των κύριων επιφανειών προβολής των μονάδων συσκευασίας, αλλά οπωσδήποτε τουλάχιστον 30 % των επιφανειών αυτών.

207 Συναφώς, με το σημείο τους 12, οι κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 11 της ΣΠΕΚ συνιστούν στα συμβαλλόμενα μέρη να εξετάσουν το ενδεχόμενο χρήσης προειδοποιήσεων για την υγεία και μηνυμάτων που καλύπτουν «περισσότερο από το 50 %» των κύριων επιφανειών προβολής, επιδίωξη τους δε θα πρέπει να είναι οι εν λόγω προειδοποιήσεις και τα μηνύματα να καταλαμβάνουν «το μεγαλύτερο δυνατό τμήμα» των επιφανειών αυτών, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα υφιστάμενα αποδεικτικά στοιχεία, «όσο μεγαλύτερες είναι οι προειδοποιήσεις και τα μηνύματα για την υγεία, τόσο αυξάνεται η αποτελεσματικότητά τους».

208 Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορεί να προσαφθεί στον νομοθέτη της Ένωσης ότι ενήργησε αυθαίρετα καθόσον επέλεξε το 65 % της επιφάνειας ως χώρο προοριζόμενο για τις συνδυασμένες προειδοποιήσεις υγείας δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας

2014/40. Συγκεκριμένα, η επιλογή αυτή στηρίζεται σε κριτήρια συναγόμενα από τις συστάσεις της ΣΠΕΚ και πραγματοποιείται ούτως ή άλλως εντός των ορίων του ευρέος περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει συναφώς ο νομοθέτης, όπως υπομνήσθηκε με τη σκέψη 166 της παρούσας απόφασης.

- 209 Τέλος, όσον αφορά την αναγκαιότητα του επίμαχου μέτρου και τα φερόμενα ως δυσανάλογα αποτελέσματά του ως προς τη δυνατότητα των κατασκευαστών να γνωστοποιούν στους καταναλωτές τις σχετικές με το οικείο προϊόν πληροφορίες, είναι σημαντικό να επισημανθεί, αφενός, ότι το τμήμα που προορίζεται για τις εν λόγω προειδοποιήσεις αφήνει επαρκή χώρο για την τοποθέτηση τέτοιου είδους πληροφοριών στις μονάδες συσκευασίας.
- 210 Αφετέρου, οι κατ' αυτόν τον τρόπο επιβαλλόμενοι περιορισμοί πρέπει να σταθμιστούν με την επιτακτική ανάγκη να διασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας σε έναν τομέα χαρακτηριζόμενο από την τοξικότητα του επίμαχου προϊόντος και τα εθιστικά του αποτελέσματα.
- 211 Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, δεν προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, θεσπίζοντας το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας 2014/40, υπερέβη προδήλως το μέτρο το οποίο είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού που έγκειται στη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς των προϊόντων καπνού και των συναφών προϊόντων, λαμβάνοντας ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.
- 212 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του τρίτου ερωτήματος, υπό γ', δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της οδηγίας 2014/40.

Επί του εβδόμου ερωτήματος

- 213 Λαμβανομένης υπόψη της διαπίστωσης που περιλαμβάνεται στη σκέψη 52 της παρούσας απόφασης, στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση μόνο στο μέτρο που αφορά το κύρος του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40 υπό το πρίσμα της αρχής της επικουρικότητας.
- 214 Συναφώς, διευκρινίζεται ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν μνημονεύει κανέναν λόγο ακυρότητας αντλούμενο από την αρχή αυτή και σχετικό με την εν λόγω οδηγία στο σύνολό της. Συγκεκριμένα, αμφισβητείται μόνον το κύρος του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής στο μέτρο που το εν λόγω άρθρο απαγορεύει τη διάθεση στην αγορά της Ένωσης προϊόντων καπνού που περιέχουν μινθόλη ως χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση. Υποστηρίζεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης προέβη απλώς στη στερεότυπη διαπίστωση ότι τηρήθηκε η αρχή της επικουρικότητας, χωρίς να αποδείξει ότι τα οφέλη που προκύπτουν από την απαγόρευση αυτή για την εσωτερική αγορά είναι τέτοια ώστε να δικαιολογείται δράση της Ένωσης. Συγκεκριμένα, ο σκοπός προστασίας της ανθρώπινης υγείας θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί σε επαρκή βαθμό στο επίπεδο των κρατών μελών.
- 215 Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η οποία καθιερώνεται με το άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ, στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση δρα μόνον εάν και στο μέτρο που οι σκοποί της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν σε επαρκή βαθμό από τα κράτη μέλη και δύναται, συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν ευχερέστερα στο επίπεδο της Ένωσης. Εξάλλου, το πρωτόκολλο (αριθ. 2) σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, το οποίο προσαρτήθηκε στη Συνθήκη ΕΕ και στη Συνθήκη ΕΚ, θεσπίζει, στο άρθρο του 5, κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων κρίνεται εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές (απόφαση Εσθονία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-508/13, EU:C:2015:403, σκέψη 44).
- 216 Ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας ασκείται, σε πρώτο στάδιο, σε πολιτικό επίπεδο, από τα εθνικά κοινοβούλια και κατά τις διαδικασίες που προβλέπει προς τούτο το εν λόγω πρωτόκολλο.

- 217 Σε δεύτερο στάδιο, ο έλεγχος αυτός απόκειται στον δικαστή της Ένωσης, ο οποίος πρέπει να εξακριβώσει αν τηρήθηκαν τόσο οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ όσο και οι διαδικαστικές προϋποθέσεις που θέτει το πρωτόκολλο αυτό.
- 218 Όσον αφορά, πρώτον, τον δικαστικό έλεγχο της τήρησης των ουσιαστικών προϋποθέσεων που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το Δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει αν ο νομοθέτης της Ένωσης μπορούσε να κρίνει, βάσει εμπειριστατικών στοιχείων, ότι ο επιδιωκόμενος από την προβλεπόμενη δράση σκοπός ήταν δυνατόν να επιτευχθεί ευχερέστερα στο επίπεδο της Ένωσης.
- 219 Εν προκειμένω, όσον αφορά έναν τομέα όπως η βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, ο οποίος δεν συγκαταλέγεται σε εκείνους ως προς τους οποίους η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον ο επιδιωκόμενος από την οδηγία 2014/40 σκοπός μπορούσε να επιτευχθεί ευχερέστερα στο επίπεδο της Ένωσης [βλ., συναφώς, απόφαση *British American Tobacco (Investments) και Imperial Tobacco*, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψεις 179 και 180].
- 220 Συναφώς, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 143 της παρούσας απόφασης, η οδηγία 2014/40 επιδιώκει διττό σκοπό, συνιστάμενο στη διευκόλυνση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα, εξασφαλίζοντας υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας, ιδίως για τους νέους.
- 221 Ακόμα όμως και αν υποθεθεί ότι η δεύτερη πτυχή αυτού του σκοπού μπορεί να επιτευχθεί ευχερέστερα στο επίπεδο των κρατών μελών, γεγονός παραμένει ότι η επιδίωξη του σκοπού αυτού ενδέχεται να παγιώσει, αν όχι να δημιουργήσει, καταστάσεις στις οποίες ορισμένα κράτη μέλη επιτρέπουν τη διάθεση στην αγορά προϊόντων καπνού με ορισμένα χαρακτηριστικά αρώματα/γεύσεις, ενώ άλλα την απαγορεύουν, με αποτέλεσμα την υπονόμηση του πρωταρχικού σκοπού της οδηγίας 2014/40, δηλαδή τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς για τον καπνό και τα συναφή προϊόντα.
- 222 Από την αλληλεξάρτηση των δύο σκοπών που επιδιώκει η οδηγία αυτή προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης ευλόγως εκτίμησε ότι η δράση του έπρεπε να περιλάβει τη θέσπιση καθεστώτος διάθεσης στην αγορά της Ένωσης προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση και ότι, λόγω της αλληλεξάρτησης αυτής, ο διττός αυτός σκοπός μπορούσε να επιτευχθεί ευχερέστερα στο επίπεδο της Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις *Vodafone κ.λπ.*, C-58/08, EU:C:2010:321, σκέψη 78, καθώς και *Εσθονία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, C-508/13, EU:C:2015:403, σκέψη 48).
- 223 Επιπλέον, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 115 της παρούσας απόφασης, ο νομοθέτης της Ένωσης εγκύρωσε υπήγαγε το σύνολο των χαρακτηριστικών αρωμάτων/γεύσεων στο ίδιο νομικό καθεστώς.
- 224 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα που προβάλλονται προκειμένου να αποδειχθεί ότι ο σκοπός προστασίας της ανθρώπινης υγείας θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί ευχερέστερα σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά ειδικότερα την απαγόρευση διάθεσης προϊόντων καπνού με χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση.
- 225 Όσον αφορά, δεύτερον, την τήρηση των τυπικών προϋποθέσεων, και ειδικότερα, της υποχρέωσης αιτιολογίας της οδηγίας 2014/40 υπό το πρίσμα της αρχής της επικουρικότητας, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η τήρηση της υποχρέωσης αιτιολογίας πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του γράμματος της αμφισβητούμενης πράξης, αλλά και του πλαισίου στο οποίο η πράξη αυτή εντάσσεται καθώς των περιστάσεων της υπόθεσης (βλ., συναφώς, απόφαση *Εσθονία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, C-508/13, EU:C:2015:403, σκέψη 61).

- 226 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η πρόταση οδηγίας την οποία υπέβαλε η Επιτροπή, καθώς και το έγγραφο εκτίμησης των επιπτώσεων που κατάρτισε το όργανο αυτό περιλαμβάνουν επαρκή στοιχεία από τα οποία προκύπτουν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τα πλεονεκτήματα που συνεπάγεται η ανάληψη δράσης σε επίπεδο Ένωσης σε σχέση με αντίστοιχη δράση σε επίπεδο κρατών μελών.
- 227 Υπό τις συνθήκες αυτές, αποδεικνύεται επαρκώς κατά νόμον ότι τα στοιχεία αυτά κατέστησαν εφικτό τόσο στον νομοθέτη της Ένωσης όσο και στα εθνικά κοινοβούλια να εκτιμήσουν κατά πόσον η πρόταση ήταν σύμφωνη με την αρχή της επικουρικότητας, παρέχοντας ταυτοχρόνως τη δυνατότητα στους ιδιώτες να λάβουν γνώση της αιτιολογίας που αφορά την αρχή αυτή και στο Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του.
- 228 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση του έβδομου ερωτήματος δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος του άρθρου 7 της οδηγίας 2014/40.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 229 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων και την κατάργηση της οδηγίας 2001/37/ΕΚ, έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν περαιτέρω απαιτήσεις όσον αφορά τις πτυχές της συσκευασίας των προϊόντων καπνού που δεν έχουν εναρμονιστεί με την εν λόγω οδηγία.
- 2) Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/40 έχει την έννοια ότι απαγορεύει να τοποθετούνται στην επισήμανση των μονάδων συσκευασίας, στην εξωτερική συσκευασία καθώς και στα ίδια τα προϊόντα καπνού οι πληροφορίες που αποτελούν αντικείμενο της διάταξης αυτής, έστω και αν είναι αντικειμενικά ορθές.
- 3) Από την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος των άρθρων 7, 18 και 24, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2014/40, καθώς και των διατάξεων που περιλαμβάνονται στον τίτλο II, κεφάλαιο II, της οδηγίας αυτής.

(υπογραφές)